

Co-funded by
the European Union

Аналітичний звіт
за результатами масового опитування
дорослого населення м.Одеси
(16.10 – 31.10.2023)
в рамках проєкту
«Ненасильницькі практики виховання: досвід ЄС»
№ 101127420 – Non-violent EPEUE–ERASMUS-JMO-2023-HEI-
TCH-RSCH

Одеса - 2024

Проект «Ненасильницькі практики виховання: досвід ЄС» (№ 101127420 – Non-violent EPEUE–ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH) реалізується Одеським державним університетом внутрішніх справ за підтримки Європейського Союзу в рамках програми Erasmus+ за напрямом Жана Моне.

В підготовці аналітичного звіту взяли участь:

КОВАЛЬОВА Олена – професор кафедри адміністративної діяльності поліції факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник.

КНЯЗЄВА Олена – науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблемних питань кримінального аналізу Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат соціологічних наук.

КУНЯВСЬКИЙ Михайло – заступник директора Соціологічного інформаційно-дослідницького центру «Пульс», кандидат філософських наук (за спеціальністю «прикладна соціологія»).

ПАЛЬШКОВ Костянтин – доцент кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат політичних наук, доцент.

ХАРЧЕНКО Наталя – науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблемних питань кримінального аналізу Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук.

Аналітичний звіт за результатами масового опитування дорослого населення м.Одеси / Ковальова О., Князева О., Кунявський М., Пальшков К., Харченко Н. Одеса: ОДУВС, 2024. 73 с.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

Зміст

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	5
1. Мета дослідження.....	5
2. Об'єкт і предмет дослідження.....	5
3. Методика дослідження.....	5
Розділ 1. СОЦІАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ ОДЕСИТІВ ДО «НАСИЛЬНИЦЬКИХ» МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.....	7
1.1. Опис вибіркової сукупності опитування: сімейний стан і склад сім'ї.....	7
1.2. Емоційний фон дослідження.....	10
1.3. Погляди на соціальні ролі у вихованні дітей.....	11
1.4. Ставлення до права дітей на свободу думки і слова в сім'ї.....	12
1.5. Цілі виховання в уявленнях батьків.....	13
Розділ 2. ДОСВІД БАТЬКІВ І ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ І ДИСЦИПЛІНУВАННЯ ДІТЕЙ.....	15
2.1. Методи виховання, які використовувались до респондентів у дитинстві.....	15
2.1.1. Практики заохочення.....	16
2.1.2. Практики покарання.....	17
2.2. Методи виховання респондентами дітей.....	18
2.2.1. Практики заохочення.....	18
2.2.2. Практики покарання.....	21
2.3. Громадська думка про те, чому батьки застосовують тілесні покарання дітей.....	28
Розділ 3. ВИДИ ПОКАРАНЬ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПОВЕДІНКИ ДИТИНИ.....	30
Розділ 4. РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО ЗАКОНДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЗАБОРОНУ ФІЗИЧНИХ ТА ІНШИХ ПРИНИЖУЮЧИХ ГІДНІСТЬ ДИТИНИ ПОКАРАНЬ.....	34
РОЗДІЛ 5. УСТАНОВКИ ОДЕСИТІВ ЩОДО МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.....	36
РОЗДІЛ 6. УЯВЛЕННЯ ПРО МЕТОДИ ВПЛИВУ НА БАТЬКІВ ЗА ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ДІТЬМИ.....	40
РОЗДІЛ 7. РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ І ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ПРО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.....	43
РОЗДІЛ 8. УЯВЛЕННЯ ПРО СПОСОБИ ПОКРАЩЕННЯ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ В СІМ'Ї.....	47
РЕЗЮМЕ.....	49
ДОДАТОК А. Основні характеристики вибіркової сукупності.....	53
ДОДАТОК Б. Розрахунок коефіцієнтів результативності опитування за диспозиційними кодами ААРОР для особистих інтерв'ю на вулицях.....	54
ДОДАТОК В. Відповіді респондентів на відкриті варіанти питань анкети.....	57
Додаток В_1 (Q4). Перед Вами перелік якостей, які можна виховати у дітей в сім'ї. Які з них є найбільш важливими?.....	57
Додаток В_2 (Q10). Чому на вашу думку батьки застосовують тілесні покарання дітей?.....	58
Додаток В_3 (Q29). Яким чином, на вашу думку, слід карати батьків за жорстоке поводження з дітьми?.....	60

Додаток В_4 (Q31). З яких джерел Ви зазвичай отримуєте інформацію про виховання дітей?.....	64
Додаток В_5 (Q32). Що покращить виховання дитини в сім'ях?.....	65
Додаток Г. Анкета опитування.....	68

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Цей документ є аналітичним звітом за результатами масового опитування населення міста Одеси, виконаного в рамках проєкту “Ненасильницькі практики виховання: досвід ЄС” № 101127420 – Non-violent EPEUE–ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH, який реалізується з 2023 по 2026 роки Одеським державним університетом внутрішніх справ за підтримки Європейського Союзу в рамках програми Erasmus+ за напрямом Жана Моне.

Опитування було проведено з 16 по 31 жовтня 2023 року.

1. Мета дослідження.

Метою дослідження є отримання та аналіз інформації, що характеризує ставлення дорослих мешканців Одеси до використання різних методів виховання дітей, в тому числі фізичних та інших принижуючих гідність дитини покарань. Інформація необхідна для розроблення практичних рекомендацій, спрямованих на просування цінностей «нульової» толерантності до насильницьких методів покарань дітей.

2. Об'єкт і предмет дослідження.

Об'єкт дослідження – дорослі мешканці м. Одеса у віці 18-ти та більше років.

Предмет дослідження включає кілька складових, у т.ч.:

- 1) соціальний контекст дослідження;
- 2) методи заохочення та покарання, які застосовувались до респондентів у дитинстві;
- 3) методи виховання респондентами власних дітей, в тому числі практики заохочення та покарання;
- 4) мотиви застосування фізичних та інших принижуючих гідність дитини покарань;
- 5) рівень обізнаності щодо законодавства України, яке забороняє фізичні та інші принижуючі гідність дитини покарання;
- 6) установки одеситів щодо методів виховання дітей;
- 7) уявлення про методи впливу на батьків за жорстоке поводження з дітьми;
- 8) рівень обізнаності і джерела інформації про виховання дітей;
- 9) уявлення про способи покращення виховання дитини в сім'ї.

Опитування реалізовано за допомогою включення серії запитань за темою проєкту.

За стандартами AAPOR розраховано усі 14 коефіцієнтів результативності опитування.

3. Методика дослідження.

Методика опитування: вуличне face-to-face (особисте) інтерв'ю за допомогою CAPI (відбувалося на стаціонарних та переносних пристроях за допомогою централізованої комп'ютерної системи. Хід інтерв'ю контролюється системою, відповіді респондентів одразу фіксуються в єдиній базі даних, що оптимізує час та забезпечує контроль за процесом дослідження).

Контроль збору даних здійснено таким чином:

- 1) контроль якості зібраної інформації (контроль методом прослуховування аудіо записів (15% вибіркової сукупності респондентів);
- 2) контроль дотримання методики відбору респондента для інтерв'ю;
- 3) контроль масиву даних на наявність логічних суперечностей.

Дані опитування аналізувалися із застосуванням методів математико-статистичного аналізу.

Аналіз базується на даних, отриманих в інтерв'ю, та відображає думки, оцінки та настрої дорослого населення Одеси щодо методів виховання дітей (після зважування у відповідності з його (населення Одеси) статеві-віковим складом. Інформація про цей склад отримана шляхом математико-статистичного аналізу об'єднаного масиву даних 1000 респондентів та 1707 одеситів, які відмовилися брати участь в опитуванні, тому що не могли або не захотіли це робити. Ці «відмовники», як і респонденти, відбиралися інтерв'юерами з кроком «через-два-третій» згідно з відповідною Інструкцією інтерв'юєру у процесі рекрутингу респондентів, оскільки підходили за всіма основними критеріями відбору для включення їх до ймовірнісної вибірки¹.

Обсяг вибірки – 1000 респондентів. Статистична похибка вибірки в цілому (теоретична, без урахування ефекту її дизайну) не перевищує $\pm 3,1\%$ з довірчою ймовірністю $P \geq 0,95$.

По усім 243-м варіантам відповідей (включаючи відмови та "важко відповісти" на окремі питання) на усі 42 важливих для даного дослідження питання (по ключовим залежним та незалежним змінним) розрахована методом незалежних підвибірок похибка становить $\pm 1,8\%$.

Вибірка – ймовірнісна, стратифікована за районами міста Одеси.

Опитування проводилось на 54 опитувальних ділянках (точках збору даних) м.Одеси, відібраних випадковим чином у всіх адміністративних районах м.Одеса, на яких відбувався випадковий відбір і опитування респондентів згідно з Інструкцією. Для кожної точки визначалося, скільки інтерв'ю в ній має бути проведено.

Середня тривалість інтерв'ю та заповнення анкети респондентами – 8 хвилин, максимальна – 22 хвилини.

Сума відсотків відповідей у таблицях, а також на графіках та діаграмах може не дорівнювати 100% через округлення або через те, що відображають реакцію одеситів на питання з множинними відповідями.

¹ А саме:

Щоб вони були:

- а) дорослими (тобто у віці не менше 18-ти років);
- б) жителями м. Одеса;
- в) щоб інтерв'юєри зафіксували їх стать.

Дослідники розуміють, що в умовах, які зараз склалися, немає можливості отримати більш-менш достовірну інформацію про параметри фактичного демографічного складу населення. Іншими словами, немає об'єктивних характеристик генеральної сукупності, тобто того, що зветься основою вибірки. В результаті ми не в змозі визначити, наскільки велика фактична помилка вибірки (різниця між характеристиками генеральної та вибіркової сукупності).

Крім того, в даний час у деяких великих соціальних груп кардинально змінилась життєва ситуація і, відповідно, їх стереотипи поведінки, настрої, оцінки, орієнтації, ступінь їхньої досяжності для рекрутування в респонденти опитувань. Це створює ризики виникнення значних системних помилок при формуванні вибірок на етапі рекрутингу респондентів.

РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ ОДЕСИТІВ ДО "НАСИЛЬНИЦЬКИХ" МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.

Вивчення ставлення мешканців м.Одеса до використання не/насильницьких методів виховання дітей було ключовою метою цього дослідження. За задумом авторів, це ставлення вивчали не тільки серед громадян, які мають нині дітей, а й також серед тих: а) у кого діти вже виросли; б) хто не має дітей; в) хто ніколи раніше не мав дітей. На наш погляд, те чи інше ставлення до методів виховання дітей значною мірою визначається традиціями, що склалися і передаються від покоління до покоління, соціальними нормами загалом, а не тільки усталеними моделями поведінки в батьківському середовищі. Відповідно, запитання про ставлення до використання тих чи інших методів виховання дітей ставили всім респондентам, а запитання про практику їх застосування – тільки тим, хто сьогодні має дітей.

1.1. Опис вибіркової сукупності опитування: сімейний стан і склад сім'ї.

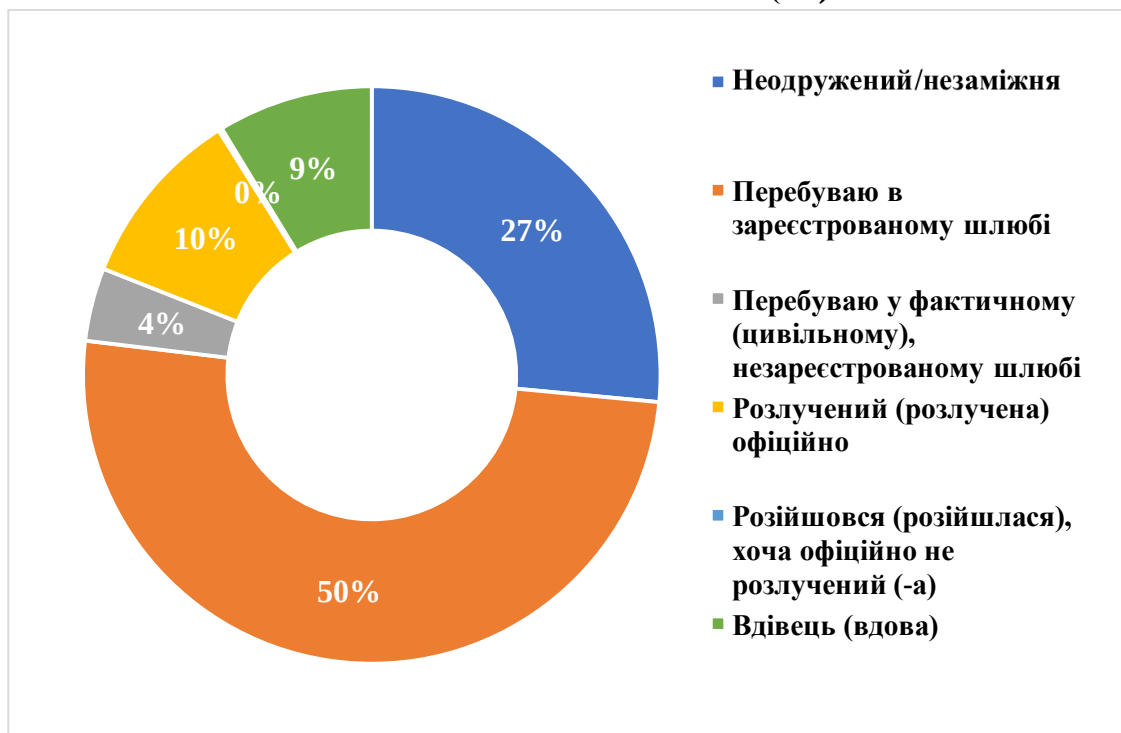
Вибірка дослідження досить точно відображає як статево-віковий склад міста Одеси на момент проведення опитування, так і параметри, що характеризують сімейний статус одеситів.

Половина респондентів (50%), які взяли участь в опитуванні, перебувають в офіційному, ще близько 4% - у цивільному (неzareєстрованому) шлюбі. Серед решти приблизно кожен четвертий (27%) не одружений(а), близько 10% перебувають у розлученні, ще 9% - це вдівці (вдови) (Рис. 1).

Зі зрозумілих причин, сімейний стан корелює з віком респондентів. Так, серед молоді (18-29 роки) майже дві третини (65%) не перебувають у шлюбі, в той час як у старшій віковій групі (50+) таких лише 5%, але натомість серед останніх висока частка вдівців (вдовиць) - 23%.

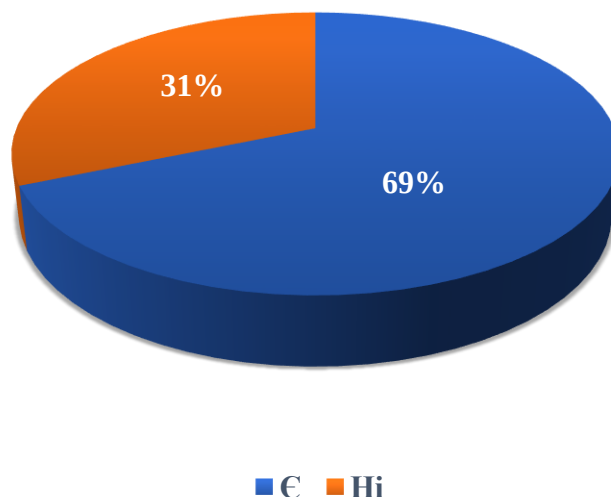
Частіше за інших заявляли, що перебувають в офіційному шлюбі, одесити у віці від 30 до 50 років і вище (трохи більше ніж 65%). Найбільша частка розлучених – 16% – в групі осіб, які старше 50 років.

Рис. 1 (D4). Ваш сімейний стан

З усієї вибіркової сукупності опитування приблизно третина респондентів (31%) повідомили, що не мають дітей (Рис. 2). Ця частка істотно вища серед молоді 18-29 роки – 78%.

Рис.2 (D5). Чи є у Вас діти? Якщо так, то скільки?%,% від всієї вибірки.

Також зафіксовано кореляцію між наявністю дітей і сімейним станом респондентів. Серед тих, хто не перебуває у шлюбі, переважна більшість учасників опитування (84%) не має дітей, тоді як серед тих, хто перебуває в офіційному шлюбі, лише 11% не мають дітей (Табл.1).

Таблиця 1. Наявність дітей відповідно до сімейного стану респондентів

	Не одружений/не одружена	Перебуваю в зареєстрованому шлюбі	Перебуваю у фактичному (цивільному), незареєстрованому шлюбі	Розлучений (розлучена) офіційно	Вдівець (вдова)
Є	16%	89%	58%	92%	90%
Ні	84%	11%	42%	8%	10%

Опитування продемонструвало, що серед одеситів, які мають дітей, вдвічі більше тих, які оцінили матеріальне становище своєї сім'ї як таке, що «на їжу, здебільшого, грошей вистачає, але купівля одягу або взуття створює для нас серйозні труднощі» і в 2,5 рази менше тих, хто «можуть практично ні в чому собі не відмовляти» (Табл. 2).

**Таблиця 2. Наявність дітей залежно від матеріального становища сім'ї
(% від усієї вибірки)**

	Є	Ні	Загалом за вибіркою
Не вистачає навіть на найнеобхідніші продукти харчування	7%	2%	6%
На їжу, здебільшого, грошей вистачає, але купівля одягу або взуття створює для нас серйозні труднощі	14%	7%	12%
На поточні витрати грошей достатньо. Але для купівлі дорогих товарів тривалого користування (холодильника, телевізора тощо), наших заощаджень не вистачає	46%	41%	45%
Купівля товарів тривалого користування не викликає у нас труднощів. Однак, придбання нової автомашини, квартири, дорога туристична поїздка нам поки що не доступні	24%	31%	26%
Нині ми можемо практично ні в чому собі не відмовляти	8%	18%	11%
Важко відповісти	<1%	1%	1%

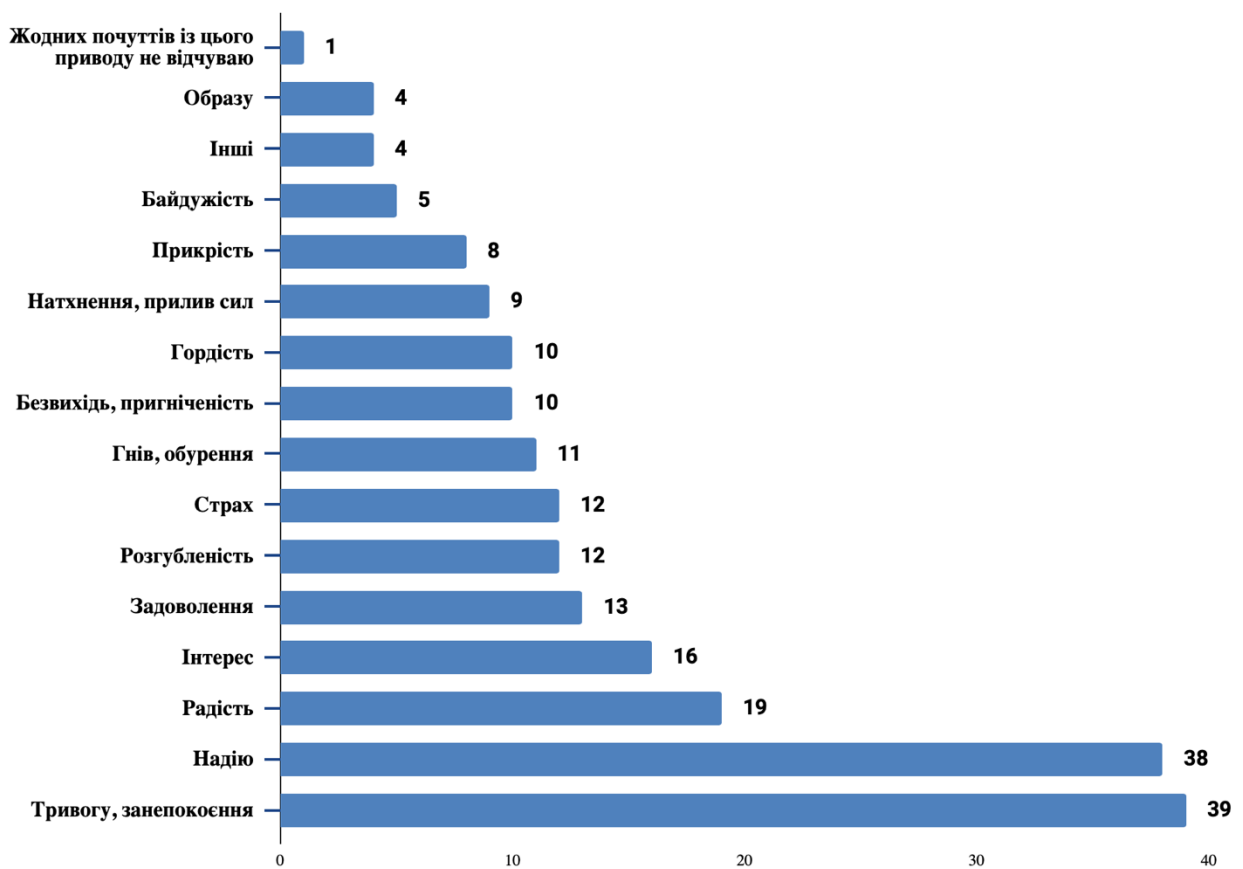
1.2. Емоційний фон дослідження.

Аналізуючи дані з опитування про емоційні стани людей, що стосуються їхнього нинішнього життя, треба зазначити, що найбільш часто відчуваними емоціями є тривога/занепокоєння (39%) та надія (38%), що вказує на контраст між оптимізмом і занепокоєнням у сприйнятті особистого життя.

Майже кожен п'ятий (19%) з опитаних відчуває радість, що вказує на наявність позитивних моментів в житті респондентів.

Досить високий відсоток людей відчуває безвихідь – 1 з 10, гнів/обурення – 11%, розгубленість – 12%, що може свідчити про значний рівень стресу та невдоволення у їхньому житті (Рис. 3).

Рис.3 (Q1). Які почуття Ви найчастіше відчуваєте, думаючи про своє нинішнє життя?
(Можливо було обрати кілька відповідей),%

1.3. Погляди на соціальні ролі у вихованні дітей.

Щодо думок про те, хто має головним чином виховувати дітей, можна визначити кілька ключових тенденцій (Рис.4).

Найбільша кількість респондентів (96%) вважає, що виховання дітей – це переважно функція матері, що підкреслює традиційне бачення ролі матері в сім'ї.

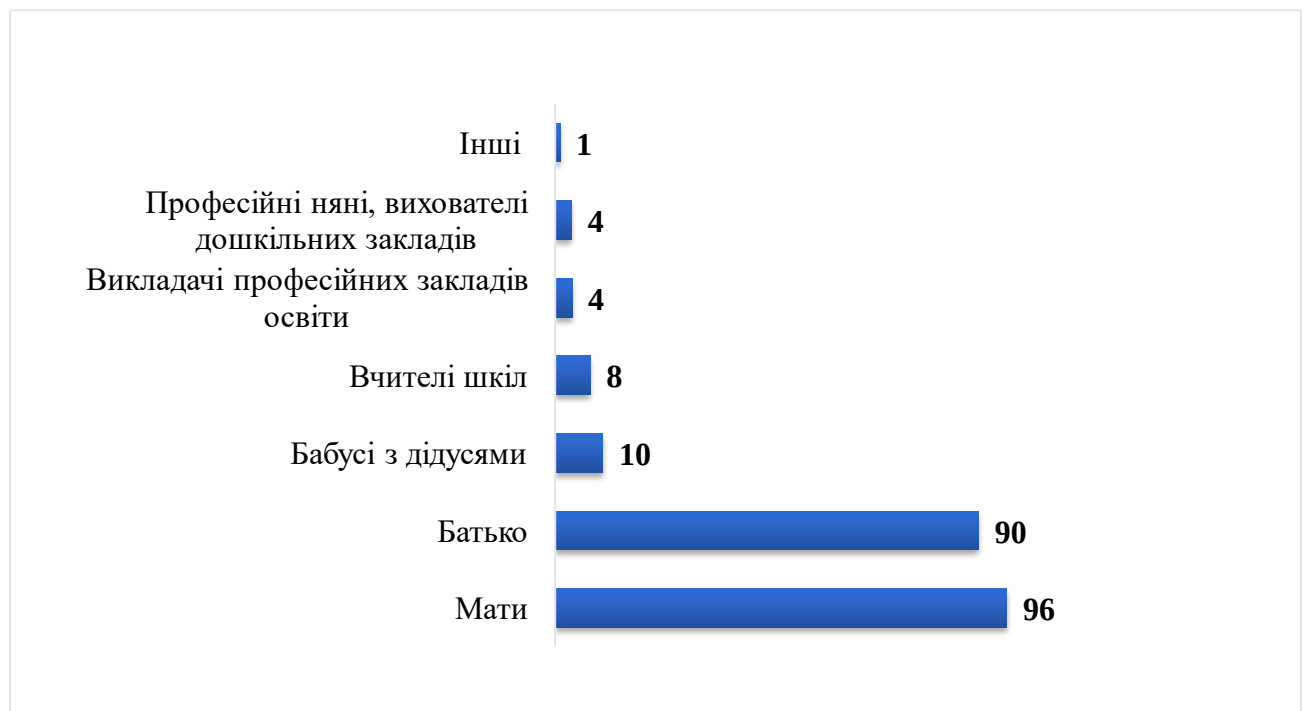
Майже така ж велика кількість респондентів (90%) вказує на важливість ролі батька у вихованні.

87% опитаних зазначили і батько, і мати одночасно.

Значна частина учасників (10%) також визнає роль бабусь та дідусів, що може відображати культурну норму або необхідність у сучасному суспільстві.

Невеликий відсоток вказав на роль викладачів професійних закладів освіти (4%), вчителів шкіл (8%), та професійних нянь чи вихователів (4%), що може вказувати на недостатній рівень розуміння того, що виховання дітей відбувається у більш широкому суспільному контексті, не обмежуючись лише сім'єю.

Рис.4 (Q2). Як Ви вважаєте, хто головним чином має виховувати дітей?
(Можливо було обрати кілька відповідей),%

1.4. Ставлення до права дітей на свободу думки і слова в сім'ї.

Мешканці Одеси в цілому підтримують ідею виховання дітей із здатністю критично мислити та висловлювати власну думку, навіть якщо вона відрізняється від думок батьків. Це відображає схильність до більш відкритого та демократичного виховання. Щодо нормативних уявлень мешканців Одеси про те, як мають будуватися стосунки між дітьми та батьками, то тут радше переважають демократичні настанови: абсолютна більшість (85%) вважають, що батьки повинні поводитися з дітьми як з рівними (Рис.5).

Жінки більш схильні дозволяти сперечатися дітям: 88% жінок проти 79% чоловіків вважають, що дітям можна висловлювати власну думку, навіть якщо це суперечить думці батьків.

Старше покоління підтримує право дітей на висловлювання власної думки: 87% респондентів віком 50+ років вважають, що можна, що є найвищим показником серед вікових груп. Вікові групи 18-29 років та 30-49 років мають досить близькі показники: 85% та 83% (відповідно) з них підтримують право дитини на свободу думки і слова в родині.

Відносно незначна частина респондентів (12% загалом за вибіркою) вважають, що дітям не можна заперечувати батькам, з вищим відсотком серед чоловіків (16%) (Рис.5.1). При цьому, чим вищий рівень освіти, тим менше опитаних осіб розділяють думку, що дітям не можна сперечатися з батьками, заперечувати їм, висловлюючи власну думку (Рис.5.2).

Рис. 5.1 (Q3). Як Ви вважаєте, у принципі можна чи не можна дозволяти дітям сперечатися з батьками, заперечувати їм, висловлюючи власну думку? (за статтю і віком), %

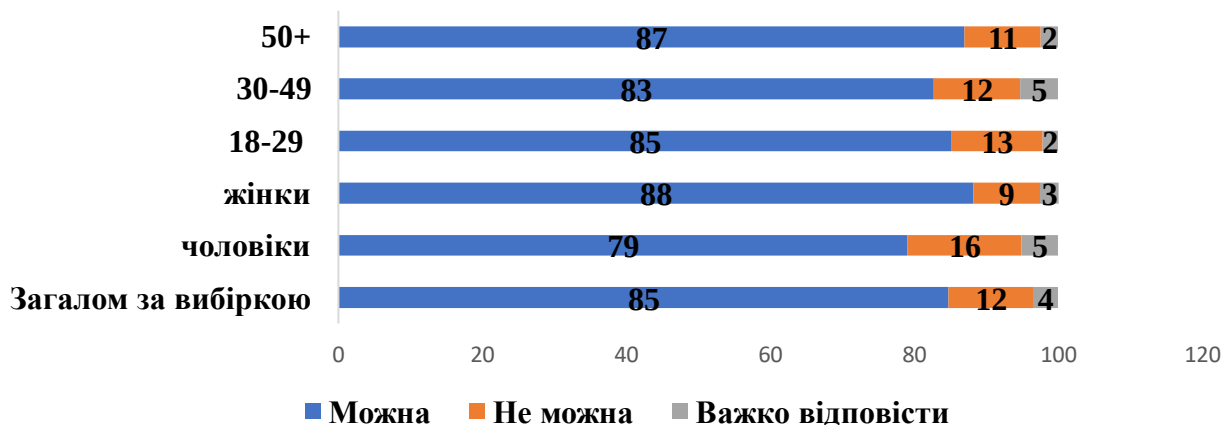
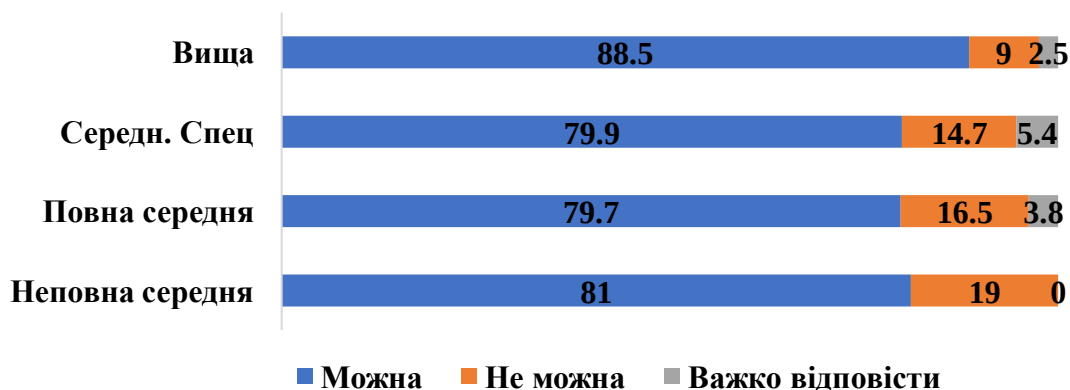

Рис. 5.2 (Q3). Як Ви вважаєте, у принципі можна чи не можна дозволяти дітям сперечатися з батьками, заперечувати їм, висловлюючи власну думку? (в залежності від рівня освіти), %

1.5. Цілі виховання в уявленнях батьків.

Враховуючи, що одним із чинників, що визначають модель сімейної соціалізації, є уявлення батьків про те, що є метою виховного процесу, ми поцікавилися у мешканців Одеси, які якості, на їхню думку, потрібно виховувати в дітях (Табл.3).

Лідуючими у респондентів виявилися орієнтації, які можна визначити як модерністські цінності, пов'язані із відповідальністю, самовизначенням, незалежністю, самореалізацією особистості. Серед якостей, які, за словами респондентів, слід виховувати в дітях – відповідальність – 77%, вміння відстоювати свої інтереси – 63%, вміння самотійно вирішувати свої проблеми – 57% , прагнення до успіху – 49%, готовність до змін, ініціативність – 42%. Також слід відзначити і достатньо високий відсоток серед відповідей цінностей традиційної моралі (зокрема, поважне відношення до інших людей, яке зазначали 64% опитаних, працелюбність – 58% опитаних, патріотизм – 36%).

**Таблиця 3 (Q4). Перед Вами перелік якостей, які можна виховати у дітей в сім'ї.
Які з них є найбільш важливими?**

	Загалом за вибіркою	стать		вік, років		
		чоловіки	жінки	18-29	30-49	50+
Безкорисливість	17%	17%	17%	12%	21%	18%
Відповідальність	77%	74%	79%	78%	79%	74%
Вміння відстоювати свої інтереси	63%	57%	66%	73%	65%	52%
Вміння самотійно вирішувати свої проблеми	57%	52%	61%	61%	57%	55%
Готовність до змін, ініціативність	42%	40%	43%	48%	42%	35%
Незалежність в думках та поведінці	37%	34%	39%	38%	38%	35%
Патріотизм	36%	30%	40%	29%	34%	44%
Поважне відношення до інших людей	64%	57%	68%	63%	64%	65%
Прагнення до успіху	49%	48%	50%	58%	48%	44%
Працелюбність	58%	54%	61%	57%	56%	62%
Релігійність	11%	9%	12%	7%	11%	15%
Слухняність по відношенню до старших	30%	29%	30%	22%	32%	33%
Інші	2%	2%	2%	0%	1%	5%
Важко відповісти	1%	1%	1%	1%	14	1%

Релігійність, безкорисливість, слухняність по відношенню до старших є менш важливими якостями на думку респондентів. Низька вага релігійності може бути пов'язана з секуляризацією суспільства, безкорисливість може суперечити економічному розвитку

суспільних віносин, а слухняність може не відповідати сучасним уявленням про індивідуалізм та самостійність. При цьому ці цінності респонденти вікової групи 50+ зазначали значно частіше, ніж респонденти 18 – 29 років, що може відображати тенденції до зміни цінностей у поколіннях.

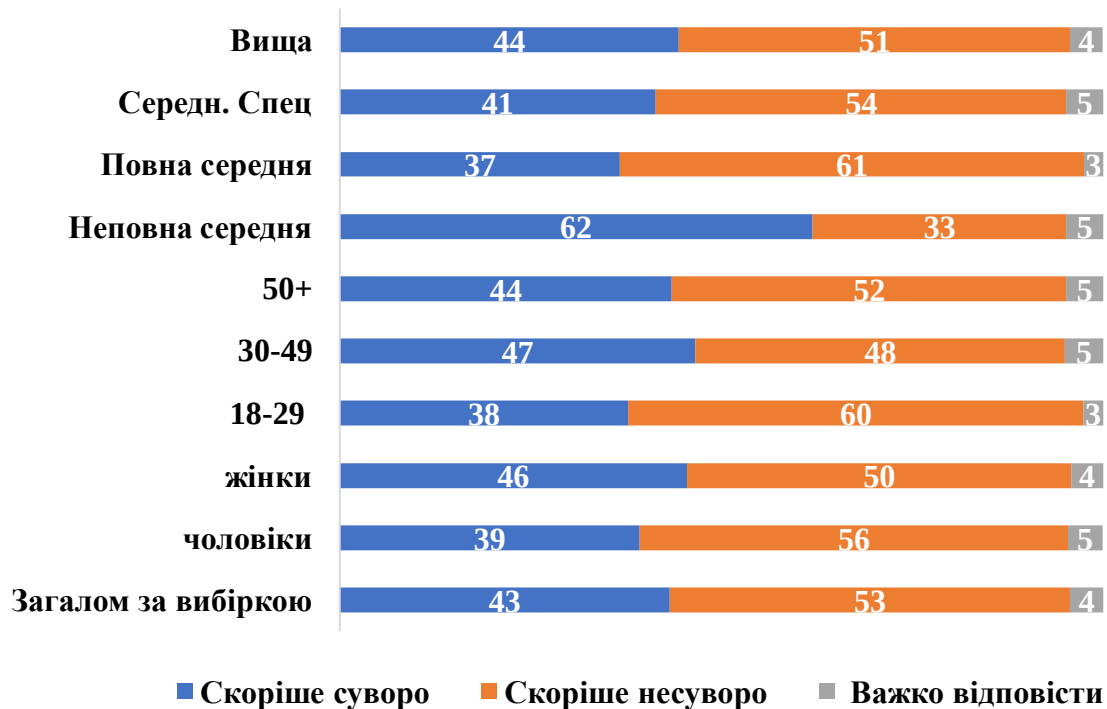
Звертає увагу гендерна диференціація в ієрархії якостей, які на думку респондентів слід виховувати у дітей. Жінки набагато частіше, ніж чоловіки, називають такі якості, як: вміння відстоювати свої інтереси (66% проти 57% серед чоловіків), вміння самостійно вирішувати свої проблеми (61% проти 52%), патріотизм (40% проти 30%), поважне відношення до інших (68% проти 57%), працелюбність (61% проти 54%).

У виборі якостей, які, за словами респондентів, їхні батьки прагнули виховати в них, ми спостерігаємо найяскравіший поколінський контраст. Основний вектор поколінної динаміки у ставленні до цінностей виховання, як свідчать наведені дані, – зниження ролі традиціоналістських цінностей та одночасне підвищення ролі цінностей модерністських, що особливо характерно для представників молодого покоління – респондентів віком 18-29 років. Так, респонденти віком від 18 до 29 років серед якостей, які в них виховували, помітно рідше згадують такі, як патріотизм (29%), слухняність по відношенню до старших (22%), безкорисливість (12%), релігійність (7%). Натомість у цій віковій групі частіше згадуються готовність до змін, ініціативність (48% проти 42% за вибіркою загалом), вміння самостійно вирішувати свої проблеми (61% проти 57%), вміння відстоювати свої інтереси (73% проти 63%). Таким чином, молодь, чия соціалізація припадає на початок перебудови та епоху реформ, виховується вже в системі інших ціннісних пріоритетів. Респонденти також мали можливість додати «свою» відповідь на це питання (див. Додаток В_1). Найпоширенішою відповіддю було: «любов».

РОЗДІЛ 2. ДОСВІД БАТЬКІВ І ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ І ДИСЦИПЛІНУВАННЯ ДІТЕЙ.

2.1. Методи виховання, які використовувались до респондентів у дитинстві.

Рис. 6 (Q5). Як Ви вважаєте, особисто Вас виховували суворо чи несуворо?,%

На основі наданого зображення можна зробити декілька висновків про сприйняття респондентами стилю виховання, якому вони піддавались у дитинстві. Більшість респондентів (53%) відчують, що їх виховували скоріше несуворо (Рис.6). 43% респондентів відповіли, що виховання було скоріше суворим.

Серед чоловіків 56% вважають, що їх виховання було несуворим, в порівнянні з 50% жінок, що може відображати відмінності у вихованні хлопчиків і дівчаток.

Серед молодшої вікової групи (18-29 років) 60% відчують, що виховання було несуворим, що може свідчити про зміни у виховних практиках протягом часу.

Цікаво, що респонденти з неповною середньою освітою частіше відповідали, що їх виховували суворим (62%), у порівнянні з тими, хто має повну середню (37%), середню спеціальну (41%) та вищу освіту (44%). Це може вказувати на можливий зв'язок між освітнім рівнем сім'ї та стилем виховання.

Ці дані відображають загальні тенденції у виховних методах, які сприймаються як зміна від більш традиційного, суворого підходу до більш ліберального в сучасному суспільстві.

Слід враховувати, що характер соціалізації визначається не тільки розподілом ролей у сім'ї та моделями стосунків між дітьми й батьками, а й тими виховними стратегіями, що їх використовують батьки, – системою покарань і заохочень.

2.1.1. Практики заохочення.

Таблиця 4 (Q6). Як батьки (або ті, хто Вас виховував) заохочували в дитинстві Ваші успіхи, гарну поведінку?, %

	Загалом за вибіркою	стать		вік, років			освіта			
		чоловіки	жінки	18-29	30-49	50+	Неповна середня	Повна середня	Середня спеціальна	Вища
Виконували обіцянки	18%	19%	17%	23%	19%	12%	24%	17%	17%	19%
Давали гроші на кишенькові витрати	15%	20%	12%	22%	17%	8%	24%	19%	13%	16%
Забезпечували цікаве дозвілля	15%	14%	16%	18%	17%	10%	10%	15%	12%	17%
Звільняли від виконання домашніх обов'язків або роботи по господарству	4%	4%	4%	6%	5%	2%	5%	9%	2%	4%
Робили подарунки, покупки	30%	27%	31%	38%	29%	24%	24%	33%	24%	32%
Розповідали про мої успіхи знайомим	17%	17%	16%	25%	12%	15%	10%	15%	13%	19%
Скасовували покарання	4%	6%	3%	6%	5%	1%	5%	6%	3%	4%
Похвалою	61%	64%	59%	64%	57%	63%	43%	51%	55%	67%
Нічим з перерахованого	20%	17%	22%	13%	19%	26%	24%	24%	27%	15%
Іншим чином	1%	0%	1%	0%	1%	1%	0%	0%	1%	1%
Важко відповісти	1%	2%	1%	1%	2%	1%	0%	0%	1%	2%

Найбільш поширеною формою заохочення успіхів, за словами респондентів, було те, що батьки або інші законні представники їх хвалили (61% пригадали таку форму винагороди) (Табл. 4). Причому ця форма є безумовним «лідером» у всіх вікових групах. Особливо про це згадували чоловіки (64%) та мешканці Одеси, які мають вищу освіту (67%).

Не так часто батьки робили нашим респондентам подарунки (30%) – другий за популярністю спосіб заохочення. Проте тут є виразні розбіжності за віком: якщо лише 25% старших 50 – ти років респондентів пригадали подарунки як форму заохочення, то серед молодих респондентів у віці до 30 років таких було 38%.

18% дорослих респондентів на це питання відповіли, що батьки / опікуни виконували обіцянки, 17% – розповідали про їхні успіхи знайомим, 15% – давали гроші (20% серед чоловіків і 12% серед жінок, лише 8% серед осіб у віці старших 50-ти років і старше і 22% серед осіб до 30 років), стільки ж (15%) – забезпечували цікаве дозвілля.

2 з 10 респондентів (20%) повідомили, що нічим із перерахованого їх не заохочували у дитинстві, що може вказувати на інші, не вказані в опитуванні, методи виховання або на відсутність заохочень взагалі.

2.1.2. Практики покарання.

Серед покарань, які були застосовані до дорослих в їхньому дитинстві, найбільш популярною формою було проведення виховних бесід (наставляли, переконували, повчали) (45%, дана відповідь переважала у всіх вікових групах) (Табл.5). Ще однією популярною формою покарання було лаяння, соромлення, крик (33%, також приблизно однаково у всіх вікових групах). Інші види покарань опитаних у їхньому дитинстві були менш поширені, зокрема, 25% респондентів зізнались, що їх били ремнем (чоловіків більше ніж жінок (відповідно 32% і 22%), особливо про це згадували респонденти середнього віку 30-49 років – 30%), ще 25% опитаних стояли у кутку, 15% отримували ляпаси, запотиличники, їх шльопали по сідницям, 15% забороняли зустрічатися з друзями, подругами. 26% респондентів у віці 18-29 років позбавляли задоволень і розваг, гаджетів, при цьому такий вид покарання застосовувався лише до 5% респондентів вікової групи 50+.

Чим нижче рівень освіти, чим більше частка тих, кому забороняли зустрічатися з друзями, подругами (неповна освіта – 43% і вища освіта – 14%). І, навпроти, кожний/а другий/а респондент/ка (52%), що мають вищу освіту, заявили, що з ними проводили виховні бесіди (наставляли, переконували, повчали), тоді як такий спосіб покарання застосовувався лише до 29% респондентів з неповною освітою.

Таблиця 5 (Q7). Скажіть, будь ласка, у якій формі Вас карали в дитинстві?,%

	Загалом за вибіркою	стать		вік, років			освіта			
		чоловіки	жінки	18-29	30-49	50+	Неповна середня	Повна середня	Середня спеціальна	Вища
Давали ляпаси, запотиличники, шльопали по сідницям	15%	15%	16%	14%	17%	15%	19%	19%	15%	15%
Забороняли зустрічатися з друзями, подругами	15%	16%	14%	18%	19%	9%	43%	14%	15%	14%
Забороняли, позбавляли задоволень і розваг, гаджетів	12%	16%	10%	26%	10%	5%	19%	15%	7%	15%
Карали ремнем	25%	32%	22%	21%	30%	23%	38%	27%	26%	24%
Лаяли, соромили, кричали	33%	35%	32%	33%	37%	28%	24%	30%	30%	35%
Не розмовляли зі мною	9%	8%	9%	12%	10%	5%	5%	14%	6%	10%

Проводили виховні бесіди (наставляли, переконували, повчали)	45%	47%	43%	48%	46%	40%	29%	27%	37%	52%
Позбавляли грошей для кишенькових витрат	5%	8%	4%	8%	7%	2%	14%	4%	5%	5%
Ставили в кут	25%	30%	22%	27%	29%	20%	33%	28%	25%	25%
Нічим з перерахованого	17%	11%	17%	15%	12%	24%	14%	22%	20%	15%
Інше	>1%	1%	1%	1%	>1%	>1%	0%	0%	1%	1%
Важко відповісти	>1%	>1%	0%	0%	>1%	>1%	0%	>1%	0%	0%
Відмова відповідати на запитання	>1%	>1%	0%	0%	>1%	>1%	5%	>1%	0%	0%

2.2. Методи виховання респондентами дітей.

Запитання про практику і використовувані методи виховання дітей ставили респондентам, які нині мають або коли-небудь мали дітей. До списку було включено різні методи покарання (емоційний вплив, заборони й обмеження, фізичне покарання), також набір варіантів повністю повторював варіанти питань про те, як респондентів виховували їх батьки.

2.2.1. Практики заохочення.

Найпоширенішим методом заохочення, за словами респондентів, є емоційний вплив – похвала (80%). Це найпоширеніший метод заохочення серед усіх категорій, з особливо високими показниками серед жінок (83%) і у віковій групі 50+ (83%) (Табл.6).

Таблиця 6 (Q8). А як Ви зазвичай заохочуєте своїх дітей за успіхи, гарну поведінку?, %

	Загалом за вибіркою	стать		вік, років			освіта			
		чоловіки	жінки	18-29	30-49	50+	Неповна середня	Повна середня	Середня спеціальна	Вища
Виконую обіцянки	40%	36%	41%	33%	49%	32%	55%	30%	36%	43%
Даю гроші	19%	26%	16%	10%	25%	14%	27%	23%	17%	19%
Забезпечую цікаве дозвілля	35%	33%	36%	30%	46%	26%	27%	21%	29%	41%
Звільняю від виконання домашніх обов'язків або роботи по господарству	4%	4%	4%	2%	5%	3%	9%	7%	3%	4%
Роблю подарунки, покупки	49%	48%	49%	57%	55%	41%	82%	52%	42%	52%

Розповідаю про їхні успіхи знайомим, пишу про це в соцмережах	17%	12%	19%	17%	18%	16%	18%	16%	12%	21%
Скасовую покарання	4%	4%	4%	3%	6%	2%	0%	9%	3%	4%
Хвалю	80%	75%	83%	68%	80%	83%	81%	75%	78%	83%
Нічим з перерахованого	3%	3%	3%	0%	1%	5%	0%	7%	4%	2%
Іншим чином	1%	1%	1%	0%	1%	2%	0%	2%	1%	1%
Важко відповісти	1%	1%	1%	5%	0%	1%	0%	0%	1%	1%

«Роблю подарунки, покупки» – другий за популярністю метод, особливо він виражений у віковій групі 30-49 років (55%) та серед респондентів з неповною середньою освітою (82%). Також високо рейтингується «виконання обіцянок», з найбільшим відсотком серед тих, хто має неповну середню освіту (55%). Популярний метод заохочення – забезпечення цікавого дозвілля. Особливо серед респондентів у віковій групі 30-49 (46%) та з вищою освітою (41%).

Чоловіки частіше (26%) порівняно з жінками (16%) дають гроші. Так само більша частка чоловіків (20%) порівняно з жінками (12%), вказали, що їх в дитинстві батьки заохочували грошима (Табл.4), при чому у всіх вікових групах. Це може свідчити про наступне: 1) батьки різної статі заохочують дітей частіше тим, що вони в більшій мірі мають (чоловіки – гроші, жінки – похвала, ласка); 2) хлопчики частіше очікують (і отримують) заохочення від татів, тому відповідно отримують більше заохочення у вигляді грошей, а дівчата – від матерів, тобто ласкою.

Жінки більше розповідають про успіхи дітей знайомим, пишуть про це в соцмережах (19% жінок і 12% чоловіків).

Таким чином, батьки зазвичай використовують позитивне підкріплення, таке як похвала та подарунки, для заохочення своїх дітей. Це відображає тенденцію до більш підтримуючих і мотивуючих методів виховання.

Сімейний стан респондентів може істотно впливати на методи виховання, але незалежно від сімейного стану, хвалити своїх дітей за успіхи та гарну поведінку є найпопулярнішим методом (Табл.7) Це підкреслює важливість позитивного вербального підкріплення в сучасних виховних практиках. Вдовці та вдови (а це загалом літні люди), а також респонденти, які не перебувають у шлюбі, менш схильні до використання матеріальних заохочень, таких як гроші або подарунки, порівняно з тими, хто перебуває у зареєстрованих чи фактичних шлюбах. Це може вказувати на обмежені ресурси або більшу увагу до нематеріальних форм заохочення.

Батьки, які не перебувають у шлюбі, мають тенденцію частіше використовувати такі методи, як "забезпечую цікаве дозвілля" та "виконую обіцянки", можливо, як спосіб зміцнення відносин з дітьми.

Розлучені батьки схильні до більшого використання таких способів заохочення, як подарунки та надання грошей, можливо, як спосіб компенсувати емоційний вплив розлучення на дитину.

Таблиця 7 (Q8). А як Ви зазвичай заохочуєте своїх дітей за успіхи, гарну поведінку?
(серед тих, у кого є діти в залежності від сімейного статусу респондентів (N=686), %)

	Не одружений/не одружений	Перебуваю в зареєстрованому шлюбі	Перебуваю у фактичному (цивільному), незареєстрован ому шлюбі	Розлучений (розлучена) офіційно	Відвєць (вдова)
Виконую обіцянки	46%	42%	38%	31%	33%
Даю гроші	12%	20%	29%	23%	9%
Забезпечую цікаве дозвілля	42%	38%	25%	37%	19%
Звільняю від виконання домашніх обов'язків або роботи по господарству	2%	4%	4%	5%	1%
Роблю подарунки, покупки	51%	50%	63%	53%	35%
Розповідаю про їхні успіхи знайомим, пишу про це в соцмережах	20%	17%	17%	16%	14%
Скасовую покарання	7%	5%	0	4%	0
Хвалю	71%	82%	83%	75%	85%
Нічим з перерахованого	2%	2%	4%	2%	7%
Іншим чином	0	2%	0	1%	0
Важко відповісти	2%	1%	0	2%	0

На основі порівняльного аналізу даних щодо методів заохочення, які застосовувалися батьками (законними представниками) респондентів у дитинстві та методів, які респонденти використовують зараз для своїх дітей, можна зробити такі висновки (Табл.8):

- ❖ Сучасні батьки в більшій мірі, ніж їхні батьки, схильні використовувати активні форми заохочення, такі як виконання обіцянок, забезпечення цікавого дозвілля.
- ❖ Використання матеріальних заохочень, таких як гроші та подарунки, зросло, що може відображати збільшення матеріального благополуччя або зміну в цінностях, де матеріальні винагороди стають більш прийнятними.
- ❖ Похвала як метод заохочення значно зросла, що підкреслює тенденцію до ненасильницького виховання, де позитивне підкріплення та емоційна підтримка є ключовими елементами.
- ❖ Значне зростання серед способів заохочення дітей забезпечення цікавого дозвілля свідчить про зміну поглядів на важливість вільного часу та розвитку ширших інтересів дітей, також розширення можливостей батьків щодо організації цікавого дозвілля.
- ❖ Деякі методи, як наприклад звільнення від виконання домашніх обов'язків та скасування покарань, залишаються відносно незмінними та не такими поширеними.

Таблиця 8 (Q6, Q8). Зміни в масштабах поширеності та структурі системи заохочувань щодо дітей у респондентів в порівнянні з системою заохочувань у батьків респондентів

	Q6. Батьки респондентів	Q8. Респонденти до дітей	Δ , (Q8-Q6), відсоткових пунктів
Викону(вали/ю) обіцянки	19%	40%	21
Да(вали/ю) гроші на кишенькові витрати	16%	19%	3
Забезпечу(вали/ю) цікаве дозвілля	17%	35%	18
Звільня(ли/ю) від виконання домашніх обов'язків або роботи по господарству	4%	4%	0
Роби(ли/ю) подарунки, покупки	32%	49%	17
Розповіда(ли/ю) про мої успіхи знайомим	19%	17%	-2
Скасову(вали/ю) покарання	4%	4%	0
Похвалою/Хвалю	67%	80%	13
Загалом	178%	248%	70

В цілому, порівняння показує, що сучасні батьки можуть бути більш залученими та відкритими до різноманітних способів заохочення позитивної поведінки дітей, використовуючи комбінацію позитивного вербального та матеріального підкріплення.

2.2.2. Практики покарання.

При аналізі практик застосування різних форм покарань дітей важливо пам'ятати, що йдеться про певні декларації в рамках опитування. Застосування фізичних покарань до дітей останніми роками розглядають, зокрема в українському і європейському інформаційному полі, як соціально несхвалювану поведінку. Це дає змогу припустити, що не всі респонденти ризикнули зізнатися в застосуванні фізичного насильства і що реальність може бути дещо іншою. Загальні результати опитування вказують на поступові позитивні зміни у методах виховання, що відходять від тілесних до більш емпатичних та освітніх стратегій, які мають на меті розвиток доброзичливих і відповідальних відносин між батьками та дітьми.

Найпоширенішим методом покарання, за словами респондентів, є виховні бесіди (наставляння, переконання, повчання), які застосовують більш ніж половина мешканців Одеси, які мають дітей (52%) (Табл.9).

Емоційний вплив (лайка, крик тощо), який відповідно до законодавства може бути проявом психологічної форми домашнього насильства, опинився на другій сходинці за частотою застосування різних методів виховання, але з величезним відставанням від "лідера", про застосування цього виду покарання повідомили 27% батьків, особливо серед жінок (30%) та у віковій групі 50+ (30%).

**Таблиця 9 (Q9). Чи караєте Ви своїх дітей?
Якщо так, то в якій формі Ви зазвичай караєте дітей?, %**

	Загалом за вибіркою	стать		вік, років			освіта			
		чоловіки	жінки	18-29	30-49	50+	Неповна середня	Повна середня	Середня спеціальна	Вища
Даю ляпаси, запотиличники, шльопаю по сідницям	8%	8%	9%	5%	6%	12%	9%	5%	8%	9%
Забороняю зустрічатися з друзями, подругами	3%	5%	3%	0%	5%	3%	0%	7%	4%	3%
Забороняю, позбавляю задовольнень і розваг, гаджетів	17%	19%	16%	15%	26%	8%	9%	30%	12%	19%
Караю ременем	3%	4%	3%	0%	1%	6%	0%	7%	4%	3%
Лаю, соромлю, кричу	27%	19%	30%	17%	26%	30%	27%	25%	24%	29%
Не розмовляю з ним (нею)	4%	3%	4%	2%	5%	3%	9%	5%	6%	3%
Проводжу виховні бесіди (наставляю, переконую, повчаю)	52%	50%	52%	35%	53%	54%	36%	36%	49%	56%
Позбавляю грошей для кишенькових витрат	3%	3%	3%	3%	4%	2%	0%	7%	2%	3%
Ставлю у кут	7%	7%	7%	8%	5%	9%	9%	2%	8%	7%
Нічого з перерахованого	15%	16%	14%	28%	14%	13%	9%	21%	16%	13%
Інше	0%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	1%
Не караю	7%	8%	7%	10%	6%	7%	18%	11%	4%	8%
Важко відповісти	0%	1%	0%	3%	>1%	0%	0%	0%	0%	1%

Далі за частотою застосування йдуть різного роду обмеження і заборони; з них порівняно поширенішими є позбавлення задовольнень і розваг (17%).

8% зізнались, що дають ляпаси, запотиличники, шльопають по сідницям, 3% карають ременем, ще 7% респондентів ставлять дитину у кут, що є формами насильства над дитиною. Таким чином, навіть з урахуванням декларативного характеру відповідей, масштаби

застосування фізичних покарань до дітей не такі вже й малі, як можуть видатися на перший погляд, а найімовірніше, що в реальності вони ще ширші.

За словами учасників опитування, ніколи не використовували «нічого з перерахованого» під час виховання своїх дітей – 15%, при цьому 7% сказали, що взагалі не карають своїх дітей.

Проведення виховних бесід є найбільш поширеним методом у всіх категоріях, незалежно від сімейного статусу, але найвищий відсоток спостерігається серед тих, хто перебуває в зареєстрованому або незареєстрованому шлюбі (по 54%) (Табл.10).

Фізичне покарання (ляпаси, шльопання) не використовують ті, хто не одружений/не заміжня. Найчастіше використовують ті, хто перебуває в фактичному шлюбі (17%).

Заборона зустрічатися з друзями найбільш поширена серед неодружених (5%).

Найчастіше використовують психологічні покарання (лайку, соромлення, крик) ті, хто не одружений/не заміжня (34%), найменше використовують ті, хто перебуває в зареєстрованому шлюбі (25%).

Найбільший відсоток серед тих, хто не карають дітей, спостерігається серед вдівців/вдів (12%) та розлучених (11%). Найменший відсоток – серед неодружених (2%).

Таблиця 10 (Q9). Чи караєте Ви своїх дітей? Якщо так, то в якій формі Ви зазвичай караєте дітей?,
(серед тих, у кого є діти в залежності від сімейного статусу респондентів (N=686), %)

	Не одружений/не одружений	Перебуваю в зареєстрованому шлюбі	Перебуваю у фактичному (шлюбному), незареєстрованому шлюбі	Розлучений (розлучена) офіційно	Вдівець (вдова)
Даю ляпаси, запотиличники, шльопая по сідницям	0%	8%	17%	7%	14%
Забороняю зустрічатися з друзями, подругами	5%	4%	4%	2%	0%
Забороняю, позбавляю задоволень і розваг, гаджетів	22%	20%	8%	14%	5%
Караю ремнем	5%	3%	0%	5%	5%
Лаю, соромлю, кричу	34%	25%	25%	28%	30%
Не розмовляю з ним (нею)	5%	4%	0%	8%	0
Проводжу виховні бесіди (наставляю, переконую, повчаю)	51%	54%	54%	44%	45%
Позбавляю грошей для кишенькових витрат	2%	3%	4%	4%	1%
Ставлю у кут	0%	7%	13%	4%	9%
Нічого з перерахованого	15%	13%	17%	19%	21%
Інше	0%	>1%	0%	1%	0%
Не караю	2%	6%	4%	11%	12%
(Важко відповісти)	2%	>1%	0%	0%	0%

Таблиця 11 (Q7, Q9). Зміни в масштабах поширеності та структурі системи покарань дітей у респондентів в порівнянні з системою покарань у батьків респондентів

	Q7. Батьки респондентів, %	Q9. Респонденти до дітей	Δ , (Q9-Q7), відсоткових пунктів
Да(вали/ю) ляпаси, запотиличники, шльопа(ли/ю) по сідницям	15%	8%	-7
Забороня(ли/ю) зустрічатися з друзями, подругами	15%	3%	-12
Забороня(ли/ю), позбавля(ли/ю) задовольнень і розваг, гаджетів	12%	17%	5
Кара(ли/ю) ременем	25%	3%	-22
Ла(яли/ю), сором(или/лю), крич(али/у)	33%	27%	-6
Не розмовля(ли/ю) зі мною / з ним (нею)	9%	4%	-5
Прово(дили/жу) виховні бесіди (наставля(ли/ю), перекону(вали/ю), повча(ли/ю))	45%	52%	7
Позбавля(ли/ю) грошей для кишенькових витрат	5%	3%	-2
Став(или/лю) в кут	25%	7%	-18
Загалом	185	124	-61

На основі порівняльного аналізу щодо методів покарання, які застосовувалися до респондентів у дитинстві та тих, які вони застосовують до власних дітей, можна зробити наступні узагальнюючі висновки (табл.11):

- ❖ Незмінно високий відсоток респондентів у обох поколіннях віддають перевагу виховним бесідам як основному способу підтримання дисципліни, що підкреслює важливість комунікації та освітнього підходу у вихованні. Цей метод особливо популярний серед осіб з вищою освітою.
- ❖ Спостерігається загальне зниження використання фізичного покарання з покоління у покоління. Це може свідчити про зростання усвідомлення негативних наслідків таких методів та переорієнтацію на ненасильницькі способи виховання.
- ❖ Молодше покоління та особи з вищою освітою менш схильні підтримувати жорстокі методи покарання, що може відображати ширший доступ до інформації про виховання та більший рівень обізнаності щодо прогресивних виховних практик.
- ❖ Рівень освіти має вплив на вибір методів дисциплінування. Люди з вищою освітою віддають перевагу ненасильницьким формам, таким як бесіди та наставництво.

Використання фізичних покарань – одна з багатьох форм батьківської поведінки, яка часто передається від одного покоління до іншого ("соціальна естафета насильства"). Основною причиною використання батьками фізичних покарань стосовно власних дітей є те, що в

дитинстві вони самі піддавалися такого роду насильству (J. Giles-Sims, M. Straus, D.B. Sugarman, 1995)¹. З метою з'ясування структури покарань був проведений факторний аналіз кореляцій змінних, які включають методи покарань, які зазнавали дорослі люди в дитинстві і форми покарання дітей. **Таблиця 12** містить матрицю факторних навантажень для восьми факторного рішення, отриманого методом головних компонентів.

Таблиця 12. Матриця факторних навантажень восьми факторного рішення для методів виховання.

(Метод головних компонентів, обертання варімакс. Факторні навантаження менше 0,3 в таблиці не представлені)

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8
Q7. Батьки_Лаяли, соромили, кричали	0,682							
Q7. Батьки_Карали ременем	0,639							
Q7. Батьки_Давали ляпаси, запотиличники, шльопали по сідницям	0,543							
Q7. Батьки_Нічим з перерахованого	-0,54							
Q7. Батьки_Ставили в кут	0,498							
Q9. Лаю, соромлю, кричу на свою дитину	0,492							
Q9. Проводжу виховні бесіди (наставляю, переконую, повчаю)		0,787						
Q9. Нічого з перерахованого		-0,674						
Q7. Батьки_Проводили виховні бесіди (наставляли, переконували, повчали)		0,666						
Q7. Батьки_Забороняли, позбавляли задоволень і розваг, гаджетів			0,73					
Q7. Батьки_Забороняли зустрічатися з друзями, подругами			0,648					
Q7. Батки_Позбавляли грошей для кишенькових витрат			0,462					
Q7. Батки_Не розмовляли зі мною			0,386					
Q9. Позбавляю грошей для кишенькових витрат				0,764				

¹ Giles-Sims, J., Straus, M A., & Sugarman, D. B. (1995). Child, maternal, and family characteristics associated with spanking. Family Relations, 44, 170-177 URL:<https://calio.dspacedirect.org/handle/11212/3148>

Q9. Забороняю, позбавляю задоволень і розваг, гаджетів				0,648				
Q9. Не розмовляю з ним (нею)					0,697			
Q9. Забороняю зустрічатися з друзями, подругами					0,654			
Q9. Караю ременем						0,638		
Q9. Даю ляпаси, запотиличники, шльопаю по сідницям						0,608		
Q9. Ставлю у кут							0,847	
Q9. Не караю								0,939

Результати факторного аналізу показують що деякі аспекти поведінки батьків (наприклад, фізичні і вербальні покарання) мають високе навантаження на ті ж фактори, що й відповідні аспекти щодо виховання дітей, що може вказувати на певний зв'язок або передачу поведінкових моделей.

Таблиця 13 (Q9). Чи караєте Ви своїх дітей? Якщо так, то в якій формі Ви зазвичай караєте дітей? (МОЖНА ВИБРАТИ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

*** (Q1) Які почуття Ви найчастіше відчуваєте, думаючи про своє нинішнє життя?**
(В залежності від емоційного стану батьків)

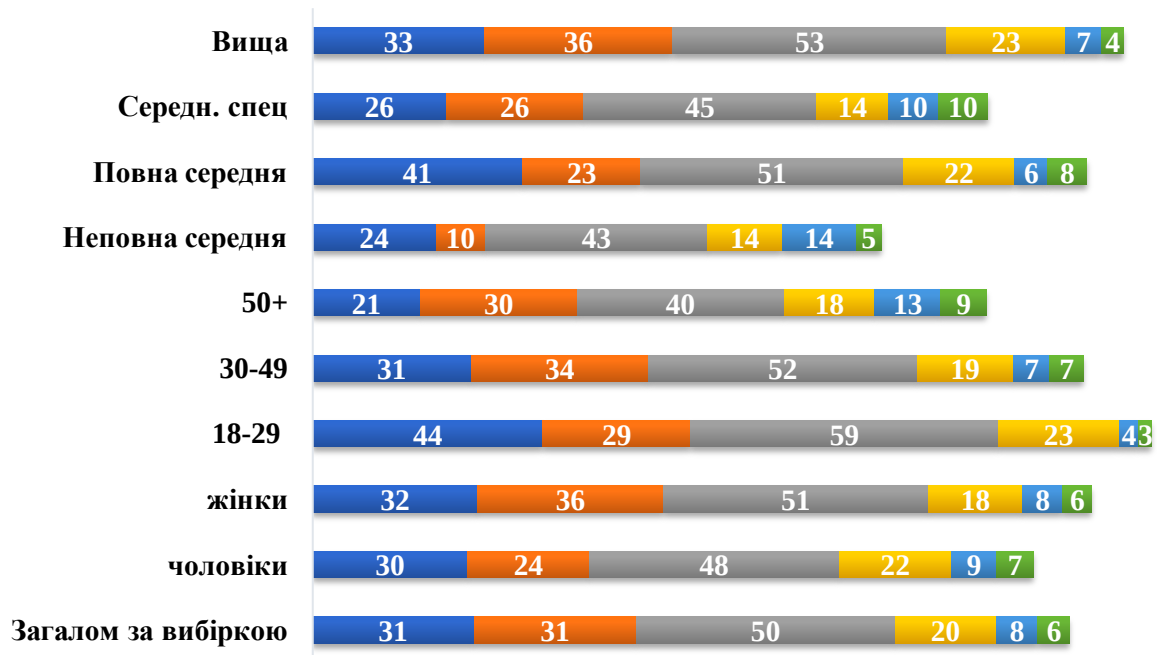
	Загалом за вибіркою	Емоційний стан батьків	
		надія	тривога
Даю ляпаси, запотиличники, шльопаю по сідницям	8%	10%	10%
Забороняю зустрічатися з друзями, подругами	3%	4%	3%
Забороняю, позбавляю задоволень і розваг, гаджетів	17%	23%	21%
Караю ременем	3%	3%	3%
Лаю, соромлю, кричу	27%	29%	32%
Не розмовляю з ним (нею)	4%	5%	5%
Проводжу виховні бесіди (наставляю, переконую, повчаю)	52%	63%	57%
Позбавляю грошей для кишенькових витрат	3%	3%	2%
Ставлю у кут	7%	6%	6%
Нічого з перерахованого	15%	11%	12%
Інше	0%	0%	0%
Не караю	7%	6%	5%

Дані в *Таблиці 13* можуть вказувати на певну залежність стилів виховання від емоційного стану батьків. Так, наприклад, більша схильність до вербального покарання серед тих, хто відчуває тривогу, може свідчити про зв'язок між стресовими емоційними станами та більш жорсткими методами виховання. Водночас, високий відсоток виховних бесід серед тих, хто відчуває надію, може вказувати на більшу схильність до конструктивного підходу в вихованні у цієї групи.

При цьому обрання респондентами способів покарання, які є проявами фізичного насильства (даю ляпаси, караю ременем, ставлю у кут), не демонструють відмінності в залежності від емоційного стану батьків. Це може свідчити про те, що обрання таких способів покарання є свідомим і переважно не залежить від емоційного стану батьків.

2.3. Громадська думка про те, чому батьки застосовують тілесні покарання дітей.

Рис. 7. (Q10) Чому, на вашу думку, батьки застосовують тілесні покарання дітей?
(Можна було вибрати кілька відповідей), %

- вони не знають інших методів підтримання дисципліни дітей
- від втоми та безсилля
- тому, що їх такими методами виховували
- вважають ці методи дієвими
- інше
- Важко відповісти

Респондентам задавалося питання, чому батьки, на їх думку, застосовують тілесні покарання до дітей. Учасники опитування могли обрати кілька відповідей.

Найпопулярнішою причиною застосування тілесних покарань респонденти зазначили "тому, що їх такими методами виховували" (50% в загальному по вибірці) (Рис.7).

Жінки (36%) трохи частіше, ніж чоловіки (24%), вважають причиною тілесних покарань "від втоми та безсилля".

Чоловіки та жінки приблизно однаково часто зазначають інші причини.

Респонденти віком 18-29 років частіше зазначають, що батьки не знають інших методів підтримання дисципліни (44%).

Вікова група 30-49 років частіше за інших вказує на те, що застосування тілесних покарань пов'язане з тим, що батьків так виховували (59%).

Респонденти з неповною середньою освітою рідше зазначають "від втоми та безсилля" як причину (10%), але частіше відповідають "інше" (14%).

Респонденти з вищою освітою подібно до інших груп вважають, що основною причиною є те, що батьків так виховували (53%) (рис.7).

Таблиця 14. Чому, на вашу думку, батьки застосовують тілесні покарання дітей?
(В залежності від сімейного статусу респондентів), %

	Не одружений/не одружений	Перебуваю в зареєстрован ому шлюбі	Перебуваю у фактичному (цивільному), незареєстрова ному шлюбі	Розлучений (розлучена) офіційно	Вдівець (вдова)
Вони не знають інших методів підтримання дисципліни дітей	42%	28%	34%	31%	17%
Від втоми та безсилля	26%	33%	49%	33%	30%
тому, що їх такими методами виховували	59%	48%	34%	48%	41%
Вважають ці методи дієвими	22%	18%	17%	22%	17%
Інше	6%	8%	7%	10%	16%
Важко відповісти	3%	8%	0%	6%	10%
Відмова відповідати на запитання	1%	>1%	0%	0%	0%

Неодружені респонденти частіше зазначали, що застосовують тілесне покарання через незнання інших методів дисципліни та через те, що вони самі були виховані такими ж методами.

Респонденти у зареєстрованому шлюбі менше схильні вказувати на втому та безсилля як причину для тілесних покарань, у порівнянні з іншими групами.

Розлучені респонденти мають схожі показники з тими, хто перебуває в зареєстрованому шлюбі, але трохи частіше вказують на важкість відповісти на питання.

Респонденти, що знаходяться у фактичному шлюбі, найчастіше вказували на втому та безсилля як причину застосування тілесних покарань, що може свідчити про специфічні стресори у таких стосунках.

Вдівці показують вищу відсоткову частку в категорії "інше", що може відображати індивідуальні умови або менш поширені причини. Також вони мають найвищий відсоток у категорії "важко відповісти", що може свідчити про більшу невизначеність у своїх відповідях.

Загалом, ці дані вказують на те, що існують відмінності в причинах застосування тілесних покарань серед різних сімейних статусів, з особливим акцентом на вплив минулого виховного досвіду та наявних стресових обставин (Табл.14).

3. ВИДИ ПОКАРАНЬ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПОВЕДІНКИ ДИТИНИ.

В переважній більшості випадків ступінь серйозності покарання дитини залежить від проступку, що викликає несхвалення дорослих. У рамках цього дослідження було зроблено спробу виявити, які саме проступки дітей дорослі одесити вважають "гідними" жорсткого покарання (аж до фізичного), які – відносно м'якого покарання (обмеження, заборони тощо), а які можуть залишитися взагалі без покарання.

До списку "проступків" було включено одинадцять варіантів проступків дітей – від поганої успішності та неслухняності до більш серйозних поведінкових девіацій (дрібні крадіжки, вживання алкоголю та/або наркотиків, куріння, хуліганство) (Табл.15).

Таблиця 15. Я зараз перелічу деякі "проступки" дітей, які зазвичай викликають несхвалення дорослих. Щодо кожного проступку скажіть, будь ласка, чи повинен він спричинити за собою:

(1) – "жорстоке" покарання (аж до фізичного),
(2) – відносно "м'яке покарання" (догана, позбавлення прогулянки чи користування гаджетами)

(3) – його можна залишити без покарання взагалі?
Серед всіх опитаних (N=1000 осіб)

	"Жорстоке" покарання	Відносно "м'яке" покарання	Можна залишити без покарання взагалі	Важко відповісти
Погана успішність у школі	1%	52%	42%	5%
Порушення дисципліни і прогули в школі	10%	66%	16%	7%
Грубість по відношенню до батьків або інших старших членів сім'ї	21%	61%	10%	9%
Куріння	27%	45%	18%	11%
Вживання алкогольних напоїв	37%	41%	11%	11%
Вживання наркотиків	56%	23%	5%	15%
Хуліганство в громадському місці, бійка	29%	50%	8%	13%
Крадіжка	56%	29%	4%	10%
Небезпечна поведінка (напр., на залізниці, будівництві, у метро, на дахах тощо)	31%	52%	10%	8%
Обман вчителів, старших членів сім'ї	20%	60%	12%	8%
Неслухняність, невиконання вимог батьків та інших членів сім'ї в побуті	5%	69%	19%	7%

Як і очікувалося, реакція респондентів на різні форми проступків дітей виявилася різною. Розглянемо спочатку ті, які, на думку одеситів, вимагають **жорсткого покарання дитини (аж до фізичного впливу)**. До числа таких слід віднести два проступки, які були відзначені як такі, що вимагають жорсткого покарання, половиною і більше учасників опитування:

- 1) вживання наркотиків (56%);
- 2) крадіжка (56%).

Як видно, список склали такі проступки дітей, які можуть спричинити шкоду для їхнього власного здоров'я, або перебувають у царині правопорушень, за які передбачена адміністративна і кримінальна відповідальність, що, ймовірно, і пояснює настільки консолідовану думку населення щодо необхідності жорстких методів впливу. Причому частки відповідей "Можна не карати" щодо перерахованих проступків становили лише 5% та 4% відповідно. Інші респонденти вважають, що покарання необхідне, але можливе в м'якій формі.

Додатковий аналіз засвідчив, що серйозних особливостей, що характеризують групу одеситів, які підтримують жорстокі покарання дітей за перелічені вище проступки, зафіксовано небагато, тобто соціально-демографічні параметри цієї групи не виокремлюють її з всієї вибірки загалом.

Далі можна виокремити проступки, щодо яких думка респондентів неоднозначна, але все ж таки слід визнати, що частки тих, хто вважає, що вони потребують жорсткого покарання, є вельми значущими - від майже чверті до більше третини мешканців міста:

- 1) куріння (27%);
- 2) хуліганство в громадському місці, бійка (29%);
- 3) небезпечна поведінка (наприклад, на залізниці, будівництві, у метро, на дахах тощо) (31%);
- 4) вживання алкогольних напоїв (37%).

До речі, тут також невеликі частки тих, хто вважає, що зазначені проступки можна залишити без покарання, більшість же виступає за його м'які форми.

Із п'яти проступків, що залишилися, лише щодо одного досить значна частина одеситів висловилося на користь відсутності покарання взагалі (42%). Йдеться про погану успішність, яка в списку виявилася проступком, найбільшою мірою гідним прощення. Більшість респондентів (52%) визнали погану успішність такою, що потребує м'якого покарання, і лише 1% - жорсткого (хоча це найнижчий показник із одинадцяти).

Ще щодо декількох проступків респонденти виявили порівняльну "м'якість":

- 1) неслухняність і невиконання вимог батьків у побуті;
- 2) порушення дисципліни і прогули в школі;
- 3) обман вчителів, старших членів сім'ї;
- 4) грубість по відношенню до батьків або інших старших членів сім'ї.

У цих випадках за жорстке покарання виступили від 5% до 21% респондентів, майже стільки ж вважають, що можна не карати, більшість – за м'які форми покарань.

Таким чином, ступінь серйозності проступку – навіть маючи на увазі, що розуміння "серйозності", безумовно, розрізняється в різних людей – помітно впливає на характер покарання. Під час оцінки конкретних "проступків", насамперед серйозних, жорсткі заходи, аж до фізичних, схвалюють досить багато респондентів (у низці випадків – половина одеситів). Якщо порівняти **Таблиці 9 та 15**, звертає увагу, що з одного боку лише 8% респондентів вказують, що застосовують тілесні покарання дітей (Табл.9), при цьому 56%

респондентів зазначають, що при певних проступках дітей можливе застосування жорстких покарань (Табл.15), що свідчить про відсутність «нульової» толерантності до тілесних покарань дітей у більш ніж половини респондентів.

Не виявилось жодного проступку в списку, за який би не схвалив жорсткого покарання взагалі жоден респондент (нагадаємо, мінімальний показник – 1% – за погану успішність у школі).

У одеситів, які мають на момент опитування дітей, відмінності в оцінках міри покарань дітей від респондентів, які дітей не мають, спостерігаються, але вони не дуже суттєві і статистично незначущі. Причому це стосується не тільки найбільш серйозних, а й усіх видів проступків зі списку (Табл. 16).

Таблиця 16. Я зараз перелічу деякі "проступки" дітей, які зазвичай викликають нехвалення дорослих. Щодо кожного проступку скажіть, будь ласка, чи повинен він спричинити за собою:

(1) - "жорстоке" покарання (аж до фізичного), (2) - відносно "м'яке покарання" (догана, позбавлення прогулянки чи користування гаджетами) чи його (3) - можна залишити без покарання взагалі?

Серед опитаних, які мають дітей (N=686 осіб),%

	"Жорстоке" покарання	Відносно "м'яке покарання"	Можна залишити без покарання взагалі	Важко відповісти
Погана успішність у школі	1%	49%	44%	6%
Порушення дисципліни і прогули в школі	10%	64%	18%	8%
Грубість по відношенню до батьків або інших старших членів сім'ї	18%	62%	11%	9%
Куріння	27%	42%	18%	13%
Вживання алкогольних напоїв	39%	36%	11%	14%
Вживання наркотиків	53%	22%	7%	18%
Хуліганство в громадському місці, бійка	29%	46%	9%	16%
Крадіжка	53%	30%	5%	12%
Небезпечна поведінка (напр., на залізниці, будівництві, у метро, на дахах тощо)	33%	48%	10%	9%
Обман вчителів, старших членів сім'ї	20%	57%	14%	9%
Неслухняність, невиконання вимог батьків та інших членів сім'ї в побуті	5%	67%	20%	8%

Додамо, що дещо частіше за те, щоб не карати дітей за погану успішність, висловлювалися респонденти з вищою освітою (42%), ніж ті, хто її не має (33%) (Табл.17).

Таблиця 17. Щодо кожного проступку скажіть, будь ласка, чи повинен він спричинити за собою (погана успішність у школі):

(1) - "жорстоке" покарання (аж до фізичного), (2) - відносно "м'яке покарання" (догана, позбавлення прогулянки чи користування гаджетами) чи його (3) - можна залишити без покарання взагалі?
(серед всіх опитаних,%)

	"жорстоке" покарання	відносно "м'яке" покарання	можна залишити без покарання взагалі	Важко відповісти
Неповна середня (закінчили 7 – 9 кл. загальноосвітньої школи, гімназії)	0	57%	33%	10%
Повна середня (закінчили 10 - 11 кл. загальноосвітньої школи, гімназії)	1%	58%	34%	6%
Середня спеціальна (закінчили технікум, училище, коледж...)	1%	54%	38%	7%
Вища (закінчили інститут, університет, академію)/Незакінчена вища	1%	52%	42%	5%

4. РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЗАБОРОНУ ФІЗИЧНИХ ТА ІНШИХ ПРИНИЖУЮЧИХ ГІДНІСТЬ ДИТИНИ ПОКАРАНЬ

Загальний рівень обізнаності з законодавством про заборону фізичних покарань дітей серед опитаних є різним (Табл.18).

Третина (33%) респондентів заявили, що добре знайомі з ним.

Майже половина (46%) респондентів вказали, що вони обізнані з існуванням законодавства, але не знайомі з ним детально, тобто люди можуть бути свідомі загального принципу, деталі законодавства їм не відомі.

21% респондентів чують про це законодавство вперше, що свідчить про недостатність інформування громадян з питань прав дітей.

Найвищий рівень обізнаності спостерігається серед чоловіків, молоді віком від 18 до 29 років, та осіб з вищою освітою (кожна з цих груп має 82% відповідей "Відомо, але не детально" та "Добре знаю").

Середній рівень обізнаності (відповіді "Відомо, але не детально" та "Добре знаю") виявлений у групи осіб віком від 30 до 49 років (80%), осіб з повною середньою освітою (80%) та в загальній вибірці (79%).

Нижчий рівень обізнаності (відповіді "Відомо, але не детально" та "Добре знаю") спостерігається серед жінок (77%), людей старших 50 років (76%), осіб з неповною середньою освітою (76%) та осіб з середньою спеціальною освітою (74%).

Група з найнижчим рівнем обізнаності про законодавство, що забороняє фізичні покарання дітей, – це респонденти з неповною середньою та середньою спеціальною освітою, де 24% та 25% респондентів відповідно відповіли, що вони вперше чують про це.

Таблиця 18 (Q28). Чи Вам відомо, що в Україні існує законодавство, яке забороняє фізичні покарання дітей, а також покарання, які принижують гідність дитини?,%

	Загалом за вибіркою	стать		вік, років			освіта			
		чоловіки	жінки	18-29	30-49	50+	Неповна середня	Повна середня	Середня спеціальна	Вища
Вперше про це чую	21%	17%	23%	19%	20%	24%	24%	19%	25%	18%
Відомо, але сам(а) я детально з ним незнайомий(а)	46%	49%	44%	47%	46%	46%	57%	52%	44%	46%
Я досить добре його знаю	33%	33%	33%	35%	34%	30%	19%	28%	30%	36%
Важко відповісти	0%	1%	0%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	0%

Стать, вік та рівень освіти впливають на рівень обізнаності про згадане законодавство. Зокрема, вищий рівень обізнаності спостерігається серед чоловіків, молодих людей та осіб з вищою освітою (Табл.1).

Ці висновки підкреслюють важливість посилення інформаційних та освітніх ініціатив у сфері захисту прав дітей. Особлива увага повинна бути приділена забезпеченню доступу до детальної інформації про законодавство для тих груп населення, які мають нижчий рівень обізнаності.

5. УСТАНОВКИ ОДЕСИТІВ ЩОДО МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.

Ставлення до різних форм покарання дітей і методів виховання взагалі значною мірою визначається усталеними традиціями, установками, стереотипами, поширеними в суспільстві. Для виявлення таких установок до інструментарію дослідження було включено кілька тверджень, з якими респонденти мали висловити згоду або, навпаки, незгоду (Табл.19). Серед запропонованих тверджень деякі прямо стосувалися установок щодо застосування фізичного насильства щодо дітей.

В **Таблиці 19** твердження розташовані в порядку зменшення частки відповідей "Повністю згоден". Найбільш консолідованим за ступенем згоди є твердження *"Виховують дитину не слова і вчинки"* – 87% респондентів повністю з ним згодні, а з урахуванням тих, хто "не згоден" (8%), це переважна більшість одеситів, що вказує на широке переконання, що приклад та поведінка батьків має вирішальне значення у вихованні.

Таблиця 19. Скажіть, будь ласка, чи згодні ви не згодні з такими судженнями?
(серед всіх опитаних, %)

	Згоден(на)	Не згоден(на)	Важко відповісти
Виховують дитину не слова, а вчинки	87%	8%	5%
Якщо діти поведуться добре, батьки повинні їх заохочувати	81%	16%	3%
Діти, до яких застосовують жорсткі методи покарання, частіше проявляють агресію до більш слабших за себе	79%	15%	3%
Батькам видніше, що краще для дитини	42%	50%	8%
Якщо батьки застосовують до дитини тілесні покарання, вона має звернутися за захистом до поліції	41%	53%	6%
Виховання дітей в сім'ї НЕ може бути ефективним без фізичного покарання	6%	90%	4%

Ще два твердження можна зарахувати до числа тих, що поділяються більшістю одеситів (у дужках наведені частки повністю згодних респондентів і не згодних відповідно):

- 1) *"Якщо діти поведуться добре, батьки повинні їх заохочувати"* (81%, 16%) – більшість підтримує ідею позитивного підкріплення в поведінці дітей через заохочення.
- 2) *"Діти, до яких застосовують жорсткі методи покарання, частіше проявляють агресію до більш слабших за себе"* (79%, 15%) – більшість визнають, що жорстоке поводження може призвести до агресивної поведінки дітей.

Тобто одесити у своїй більшості вважають, що виховувати дітей потрібно власним прикладом і заохочувати її за хорошу поведінку, тобто підтримують позитивні установки.

Цікаво, що тезу про необхідність заохочувати дитину за гарну поведінку порівняно частіше підтримують матеріально забезпечені категорії громадян; можна припустити, що передусім вони мають на увазі матеріальне (фінансове) заохочення.

42% респондентів погоджуються з тим, що *«батькам видніше, що краще для дитини»*, в той час як 50% не погоджуються, підкреслюючи, що батьківська інтуїція або досвід можуть не відповідати інтересам дитини.

Звернемо увагу на те, що більшість респондентів, які не мають дітей (65%), не згодні з твердженням, що батькам видніше, що краще для дитини. Це може свідчити про те, що люди без досвіду батьківства можуть вважати, що інші чинники або зовнішні фактори також важливі для виховання дітей. Серед тих, хто має одну дитину, ситуація майже рівномірно розділена: 47% згодні і 45% не згодні з твердженням. Серед респондентів з двома дітьми, більшість (53%) згодні з твердженням. Респонденти з трьома і більше дітьми також переважно згодні з твердженням (51%), хоча тут відзначається найбільший відсоток тих, хто відповів "Важко відповісти" (13%), що може вказувати на більшу невизначеність або коливання в думках серед батьків з більшою кількістю дітей.

**Таблиця 20. Таблиця сполученості Q25 Батькам видніше, що краще для дитини *
D5.recoded Кількість дітей у респондентів (4 гр.)**

	Кількість дітей у респондентів			
	Немає дітей %	Одна дитина, %	Дві, %	Три та більше %
Згоден(на)	28	47	53	51
Не згоден(на)	65	45	41	35
Важко відповісти	7	8	7	13

Таким чином, зростання кількості дітей у респондентів здається корелює з більшою вірою в те, що батькам видніше, що краще для дитини. Це може відображати зростання довіри до власного досвіду виховання з підвищенням кількості дітей. З іншого боку, люди без дітей та з однією дитиною можуть бути більш відкритими до зовнішніх порад або менш впевнені в батьківській компетентності.

Переважає більшість (90%) респондентів не згодні з твердженням, що «*виховання дітей в сім'ї НЕ може бути ефективним без фізичного покарання*», відкидаючи ідею необхідності фізичного покарання у процесі виховання (Табл.19). Тільки 6% респондентів без дітей згодні з цим твердженням. Серед тих, хто має одну дитину, також 6% погоджується з даним твердженням, а 91% не згодні. 5% респондентів з двома дітьми вважають, що фізичне покарання є необхідним для ефективного виховання, в той час як 90% не підтримують цю ідею. Проте, серед батьків з трьома і більше дітьми є більший відсоток (15%) тих, хто підтримує це твердження (Табл.21), можливо, через традиційне бачення виховання або більше викликів, пов'язаних з вихованням дітей, зокрема необхідності владнання проблем не лише у відносинах батьки – діти, а також у відносинах між дітьми.

Таблиця 21. Таблиця сполученості. (Q26) «Виховання дітей в сім'ї не може бути ефективним без фізичного покарання» D5.recoded Кількість дітей у респондентів (4 гр.)

	D5.recoded Кількість дітей у респондентів				Загалом, %
	Немає дітей %	Одна дитина, %	Дві, %	Три та більше %	
згоден(на)	6%	6%	5%	15%	6%
не згоден(на)	92%	91%	90%	76%	90%
Важко відповісти	2%	3%	5%	9%	4%

Суспільна думка також розділилась щодо твердження «*Якщо батьки застосовують до дитини тілесні покарання, вона має звернутися за захистом до поліції*»: 41% підтримують, але більшість (53%) не підтримують ідею звернення до поліції в таких випадках. Це може свідчити про поширеність установки щодо недоцільності «винесення сміття з хати», тобто

винесення сімейних справ за межі родини; про недовіру до поліції; побоювання можливих санкцій тощо. При цьому ставлення до звернення за допомогою до поліції варіюється залежно від освіти (Табл. 22), зокрема серед респондентів з вищою освітою більше осіб не згодні з даним твердженням. Це може бути обумовлено усвідомленням наслідків реагування поліції на випадки домашнього насильства щодо дітей, серед яких в тому числі притягнення до передбаченої законодавством відповідальності.

Таблиця 22. Скажіть, будь ласка, чи згодні ви не згодні з такими судженнями?

(рівень згоди в залежності від віку і освіти, %)

	Вік, років			Освіта			
	18-29	30-49	50+	Неповна середня	Повна середня	Середня спеціальна	Вища
Виховують дитину не слова, а вчинки	90%	87%	86%	81%	85%	84%	90%
Якщо діти поведуться добре, батьки повинні їх заохочувати	81%	81%	80%	91%	85%	82%	79%
Діти, до яких застосовують жорсткі методи покарання, частіше проявляють агресію до більш слабших за себе	83%	80%	75%	72%	80%	73%	83%
Батькам видніше, що краще для дитини	24%	45%	53%	57%	43%	48%	38%
Виховання дітей в сім'ї НЕ може бути ефективним без фізичного покарання	4%	7%	7%	10%	5%	8%	5%
Якщо батьки застосовують до дитини тілесні покарання, вона має звернутися за захистом до поліції	39%	43%	42%	43%	43%	45%	39%

Вік респондентів, всупереч очікуванням, не справляє вирішального впливу на аналізовані твердження. Існує тенденція до зменшення підтримки жорстоких методів покарання зі збільшенням віку опитаних і вищим рівнем освіти. Згода з твердженням «*батькам видніше, що краще для дитини*» зростає з віком, найвищий відсоток серед респондентів старше 50 років (53 %). Ці дані вказують на те, що зростання віку респондентів корелює з більшою вірою в те, що батькам видніше, що краще для їхньої дитини. Це може бути пов'язано з більшим життєвим досвідом та, можливо, з більшою кількістю ситуацій, коли вони мали можливість застосувати свій власний досвід у вихованні дітей. Водночас, молодші респонденти можуть бути більш

відкритими до сучасних виховних практик та менш схильними вважати, що тільки батьки знають, що краще для дитини.

Таблиця 23. Скажіть, будь ласка, чи згодні ви не згодні з такими судженнями? (рівень згоди серед чоловіків і жінок, %)

	згоден(на)	
	чоловіки	жінки
Виховують дитину не слова, а вчинки	88%	87%
Якщо діти поведуться добре, батьки повинні їх заохочувати	85%	78%
Діти до яких застосовують жорсткі методи покарання, частіше проявляють агресію до більш слабших за себе	75%	82%
Батькам видніше, що краще для дитини	44%	41%
Виховання дітей в сім'ї НЕ може бути ефективним без фізичного покарання	7%	6%
Якщо батьки застосовують до дитини тілесні покарання, вона має звернутися за захистом до поліції	43%	40%

В цілому чоловіки та жінки мають схожі погляди на виховання дітей, з невеликими відмінностями у відношенні до позитивного підкріплення та впливу жорстокого покарання на агресивну поведінку дітей та доцільності застосування заохочень дітей (Табл.23). 7% чоловіків та 6% жінок вважають, що ефективне виховання дітей в сім'ї неможливе без фізичних покарань, що свідчить про відсутність «нульової» толерантності до застосування тілесних покарань дітей.

Загальний висновок з цих даних можна зробити такий: більшість опитаних віддають перевагу ненасильницьким методам виховання та вважають, що позитивний приклад та підтримка є ключовими для здорового розвитку дитини. При цьому «нульова» толерантність до застосування тілесних покарань дітей поки що не сформована у суспільстві, хоча в переважній більшості суспільство схиляється до думки, що фізичне покарання може призводити до негативних наслідків, таких як агресія. З іншого боку, є розбіжності у поглядах на роль батьківського авторитету та втручання зовнішніх інститутів, як-от поліції.

6. УЯВЛЕННЯ ПРО МЕТОДИ ВПЛИВУ НА БАТЬКІВ ЗА ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ДІТЬМИ.

Серед респондентів зафіксовано загальну підтримку ідеї необхідності освітніх заходів для батьків, які поведуться жорстоко зі своїми дітьми, при цьому відносно мала кількість респондентів виступає проти будь-яких покарань (Табл.24). Це може вказувати на визнання важливості освіти та підтримки в удосконаленні батьківських навичок як альтернативи жорстокому поведінню.

32% всіх опитаних вважають, що батьків слід штрафувати за жорстоке поводження з дітьми. Чоловіки (30%) трохи менше схильні підтримувати штрафи, порівняно з жінками (33%). Найбільша підтримка штрафів серед молодших респондентів (18-29 років – 39%) та осіб з неповною середньою освітою (48%).

Більшість опитаних (61%) вважає, що батьків слід зобов'язати пройти курси з виховання дітей. Таку думку більше поділяють жінки (62%) порівняно з чоловіками (59%). Вищий відсоток серед осіб віком 18-29 років (66%) та з повною середньою освітою (68%).

При цьому 6% опитаних виступають проти будь-яких покарань, вважаючи, що батьки мають право самостійно обирати методи виховання дітей. Чоловіки (10%) частіше висловлюються проти покарань, ніж жінки (4%).

16% опитаних пропонують інші варіанти відповідей, які не увійшли до основних категорій.

6% опитаних не можуть однозначно відповісти на питання.

Таблиця 24 (Q29). Яким чином, на вашу думку, слід карати батьків за жорстоке поводження з дітьми?,%

	Загалом за вибіркою	стать		вік, років			освіта			
		чоловіки	жінки	18-29	30-49	50+	Неповна середня	Повна середня	Середня спеціальна	Вища
штрафувати їх	32%	30%	33%	39%	27%	32%	48%	25%	28%	35%
зобов'язати пройти курси щодо виховання дітей	61%	59%	62%	66%	60%	57%	48%	68%	58%	62%
я проти покарань, батьки мають право обирати методи виховання дітей на власний розсуд	6%	10%	4%	3%	7%	7%	10%	8%	6%	6%
Інше	16%	13%	18%	13%	19%	15%	14%	15%	16%	16%
Важко відповісти	6%	6%	6%	3%	6%	9%	0%	5%	10%	4%

Відповідаючи, на питання, респонденти мали можливість додати свою відповідь. Таким чином, ми отримали ще 158 додаткових відповідей (див. Додаток В_3), які було проаналізовано методом контент-аналізу і візуалізовано wordscoud.

- 1) **Позбавлення батьківських прав («позбавити батьківських прав», «забрати дітей»)** – третина респондентів (33%) згадували даний метод впливу на батьків, що вказує на переконання, що батькам, які чинять насильство, не можна довіряти виховання дітей.
- 2) **Штрафи та інші санкції юридичної відповідальності («штраф», «кримінальна відповідальність», «тюрма», «громадські роботи»)** – 31% респондентів зазначали серед методів впливу на батьків штрафи або інші санкції в межах юридичної відповідальності. Так, ув'язнення («тюрма») – це одна із поширених пропозицій щодо впливу на батьків, які жорстоко поводяться зі своїми дітьми. Про цей метод згадували 15% респондентів, як чоловіки, так і жінки у різних вікових групах.
- 3) **Фізична відплата («жорстоке покарання», «побити їх також»)** – 14% респондентів вважають, що батьки, які вчиняють насильство, повинні зазнати такого ж ставлення, як і їхні діти, що свідчить про прагнення до відплатного правосуддя.
- 4) **Робота з психологом («психолог», «робота психолога», «психотерапія»)** – 12% респондентів зазначили, що батьки, які чинять насильство, повинні отримувати психологічну допомогу, що вказує на віддання переваги реабілітаційним заходам над каральними.

- 5) **Виховні заходи («роз'яснювальні бесіди»)** – 7% респондентів вважають, що батькам потрібна допомога в розумінні кращих методів виховання, що передбачає освітні втручання.

Чоловіки частіше пропонують ув'язнення, «тюрму», жінки частіше пропонують психологічну підтримку та консультування.

Молодші респонденти (18-29 років) схильні надавати перевагу психологічній допомозі та позбавленню батьківських прав. Старші респонденти (наприклад, 50+ років) також згадують ув'язнення та юридичну відповідальність.

З аналізу відкритих відповідей можна зробити додаткові висновки щодо покарання батьків, які жорстоко поводяться зі своїми дітьми. Перевага надається поєднанню каральних заходів (таких як ув'язнення та позбавлення прав) та реабілітаційних заходів (таких як психологічна допомога). Відповіді дуже різняться, що свідчить про різні погляди на баланс між покаранням і реабілітацією. Визнається роль психологічної підтримки в усуненні першопричин насильства. Суворість пропонованих покарань варіюється, що свідчить про різний рівень толерантності до насильницької поведінки та різне розуміння того, що є ефективним та етичним покаранням. Такий аналіз дає уявлення про громадську думку щодо того, як суспільство має реагувати на випадки жорстокого поводження з боку батьків, висвітлюючи поєднання каральних і реабілітаційних підходів.

7. РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ І ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ПРО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.

5 з 10 респондентів (51%) вважають, що їхні знання про виховання дітей недостатні.

43% вважають свої знання достатніми.

6% не змогли відповісти на це питання.

Розподіл думок серед чоловіків та жінок майже ідентичний: 44% чоловіків та 43% жінок вважають свої знання достатніми, тоді як 51% обох статей вважають їх недостатніми.

Найменший відсоток тих, хто вважає свої знання достатніми, спостерігається у віковій групі 18-29 років (38%). Серед людей віком 50 років і старше більше тих, хто вважає свої знання достатніми (48%). У віковій групі 30-49 років розподіл думок майже рівномірний.

Цікаво, що серед респондентів з неповною середньою освітою найвищий відсоток тих, хто вважає свої знання достатніми (52%). Респонденти з вищою освітою оцінюють свої знання більш критично – більше половини вважають свої знання недостатніми (56%). Респонденти з середньою спеціальною освітою також, на їх думку, мають високий відсоток достатності знань (52%).

Ці результати можуть вказувати на цікаві соціальні та психологічні тенденції. Наприклад, молодші люди або ті, хто має вищу освіту, можуть бути більш схильні до самокритики або бути більш обізнаними про складності виховання дітей. З іншого боку, більша впевненість серед респондентів з неповною середньою освітою може вказувати на меншу обізнаність про різні аспекти виховання або на культурні відмінності у сприйнятті ролі батьківства.

Рис.8. (Q30). Чи вважаєте Ви свої знання про виховання дітей достатніми? ,%

Таблиця 25 (Q31). З яких джерел Ви зазвичай отримуєте інформацію про виховання дітей? (Можна було вибрати кілька відповідей), %

	Загалом за вибіркою	стать		вік, років			освіта			
		чоловіки	жінки	18-29	30-49	50+	Неповна середня	Повна середня	Середня спеціальна	Вища
Читаю спеціальну літературу з педагогіки та психології	38%	28%	44%	35%	39%	40%	10%	23%	30%	46%
Слухаю передачі, дивлюся відео	39%	28%	46%	39%	44%	33%	24%	42%	30%	44%
Із життєвого досвіду (як виховували мене, так виховую і я)	76%	79%	74%	70%	73%	85%	62%	71%	81%	74%
Консультуюся з фахівцями (педагогами, психологами)	17%	12%	19%	15%	18%	16%	0%	8%	9%	23%
Раджуся з друзями, знайомими, у яких є діти	19%	19%	20%	25%	17%	17%	19%	24%	13%	22%
Відвідную курси для батьків	2%	1%	3%	3%	3%	1%	0%	3%	1%	3%
З інших	3%	2%	3%	2%	4%	2%	5%	3%	3%	3%
Важко відповісти	2%	2%	2%	3%	2%	2%	5%	4%	2%	1%

Респондентів також спитали з яких джерел вони зазвичай отримують інформацію про виховання дітей.

76% всіх респондентів вказали на життєвий досвід як основне джерело інформації про виховання. Цей показник особливо високий серед чоловіків (79%) і у віковій категорії 50+ (85%).

38% загалом по вибірці читають спеціальну літературу, а 39% слухають передачі або дивляться відео. Жінки (44%) та особи з вищою освітою (46%) частіше за інших звертаються до спеціалізованої літератури.

Загалом лише 17% респондентів консультуються з фахівцями. В цій категорії також вищий відсоток серед жінок (19%) та осіб з вищою освітою (23%).

Близько 19% респондентів радяться з друзями або знайомими.

Дуже малий відсоток (2% загалом) відвідує курси для батьків.

З цих даних видно, що більшість людей покладаються на власний життєвий досвід у вихованні дітей. Це може свідчити про те, що традиційні підходи до виховання досі залишаються

домінуючими. Водночас, значна частка населення також використовує сучасні джерела інформації, такі як спеціалізована література та мультимедійні матеріали. Відносно низький відсоток звернення за консультацією до фахівців може вказувати на недостатню інформованість про такі можливості або на культурні бар'єри.

Інші джерела залучають лише 3% респондентів, серед яких називалися різноманітні джерела, які включають особистий досвід, інтуїцію, релігійні цінності, освіту, та професійний досвід (див. Додаток В_4). Це свідчить про широкий спектр підходів до виховання дітей. Деякі респонденти згадували про власний життєвий досвід. Деякі респонденти, такі як психологи або вихователі, використовують свій професійний досвід та знання у вихованні. Існує значна кількість відповідей, які пов'язані з релігійними віруваннями та цінностями, такими як консультації зі священником або використання християнських цінностей, що підкреслює вплив релігійних норм на обрання підходів до виховання дітей. Деякі респонденти згадують освіту, таку як семінари, вебінари, або професійні тренінги, як джерела інформації про виховання. Є респонденти, які не шукають зовнішні джерела інформації, але покладаються на власні роздуми та переконання.

Таблиця 26 (Q31). З яких джерел Ви зазвичай отримуєте інформацію про виховання дітей? (МОЖНА ВИБРАТИ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

% по категорії змінної D6. Яке матеріальне становище вашої сім'ї?

	D6. Матеріальне становище сім'ї				
	Не вистачає навіть на найнеобхідніші продукти харчування	На їжу, здебільшого, грошей вистачає	На поточні витрати грошей достатньо	Купівля товарів тривалого користування	Нині ми можемо практично ні в чому собі не відмовляти
Читаю спеціальну літературу з педагогіки та психології	32%	30%	40%	43%	32%
Слухаю передачі, дивлюся відео	24%	31%	40%	47%	31%
Із життєвого досвіду (як виховували мене, так виховую і я)	83%	78%	75%	77%	80%
Консультуюся з фахівцями (педагогами, психологами)	10%	18%	15%	23%	15%
Раджуся з друзями, знайомими, у яких є діти	9%	14%	20%	24%	15%
Відвідую курси для батьків	0%	1%	2%	3%	3%
З інших	2%	4%	3%	2%	1%
Важко відповісти	2%	1%	3%	1%	1%
Відмова відповісти на запитання	2%	1%	0%	0%	1%

Дані показують, що матеріальне становище сім'ї частково впливає на доступ до різних джерел інформації про виховання дітей. З більшим матеріальним достатком збільшується використання різноманітних джерел, зокрема таких як професійні консультації та курси для батьків (Табл.26).

8. УЯВЛЕННЯ ПРО СПОСОБИ ПОКРАЩЕННЯ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ В СІМ'Ї.

Більше половини респондентів (57% загалом) вважають, що організація безкоштовних консультацій з фахівцями (психологами, педагогами) для батьків, які мають проблеми з дітьми, покращить виховання. Жінки (62%) та молодші вікові групи (62% серед 18-29 років) особливо підтримують цю ідею.

4 з 10 (40%) респондентів вважають, що поширення інформації від професійних психологів і педагогів у медіа буде корисним. Цей варіант має вищу підтримку серед осіб з вищою освітою (48%).

Третина (34%) вказали на потребу в організації безкоштовних курсів для батьків з виховання дітей. Найбільшу підтримку ця ідея має серед молодих респондентів (44% серед 18-29 років).

Таблиця 27 (Q32). Що покращить виховання дитини в сім'ях?
(Можна було вибрати кілька відповідей), %

	Загалом за вибіркою	стать		вік, років			освіта			
		чоловіки	жінки	18-29	30-49	50+	Неповна середня	Повна середня	Середня спеціальна	Вища
Заняття з відповідального батьківства в навчальних закладах	26%	30%	24%	33%	26%	21%	33%	28%	22%	28%
Організація безкоштовних курси для батьків з виховання дітей	34%	30%	37%	44%	35%	25%	24%	28%	29%	38%
Поширення інформації від професійних психологів і педагогів в медіа	40%	38%	42%	44%	42%	35%	10%	33%	31%	48%
Організація безкоштовних консультацій з фахівцями (психологами, педагогами) для батьків, які мають проблеми з дітьми	57%	48%	62%	62%	58%	52%	33%	61%	51%	61%
Інше	10%	10%	9%	5%	8%	15%	14%	13%	11%	8%
Важко відповісти	7%	9%	6%	2%	8%	10%	5%	6%	10%	6%
Відмова відповідати на запитання	1%	1%	1%	0%	1%	1%	0%	1%	1%	1%

Кожний четвертий (26%) з опитаних вважають, що будуть корисними заняття з відповідального батьківства в навчальних закладах. Цей варіант найбільш популярний серед молоді (33% серед 18-29 років).

Майже 10% (95 респондентів) обрали варіант "Інше" (див.Додаток В_5), що може вказувати на потребу в інших, не зазначених тут підходах, серед яких можна виділити наступні:

- ❖ **Особистий приклад батьків** – багато респондентів вважають, що особистий приклад батьків є ключовим фактором у вихованні дітей.
- ❖ **Релігійне та моральне виховання** – важливість релігійного виховання та моральних цінностей зазначається декількома респондентами.
- ❖ **Значення спорту та здорового способу життя** – наголос на спортивній активності та здоровому способі життя як частині виховання.
- ❖ **Комунікація та порозуміння** – важливість відкритого діалогу та розуміння між батьками та дітьми.
- ❖ **Фінансове забезпечення та матеріальний достаток** – деякі респонденти вказали на необхідність матеріального забезпечення як засобу покращення виховання.
- ❖ **Психологічна підтримка** – консультації з психологами та психологічна стійкість батьків також визнані респондентами важливими.
- ❖ **Загальна атмосфера в сім'ї** – спокій і благополуччя, а також створення комфортної обстановки у сім'ї та в школі, на думку респондентів, також мають значення.
- ❖ **Освіта та культурні заходи** – відзначено участь у гуртках та секціях, а також роль освіти і культурних заходів у процесі виховання дітей.

Ці дані свідчать про те, що виховання дитини в сім'ї – це багатогранний процес, який включає не тільки безпосередній вплив батьків, але й широкий спектр соціальних, культурних, психологічних та матеріальних факторів. Відповіді також підкреслюють важливість усвідомленого та відповідального підходу до виховання, де кожен аспект життя родини вносить свій вклад у розвиток дитини.

РЕЗЮМЕ

1. Більшість респондентів поділяють традиційні погляди на роль матері у вихованні дітей (96%), водночас визнаючи значущість ролі батька (90%), що відображає сучасні тенденції розподілу сімейних ролей. Переважна кількість (87%) вважає за необхідне спільне виховання дітей батьками. Також зазначається роль бабусь і дідусів (10%), підкреслюючи важливість сімейної підтримки та культурних традицій. Однак, низький відсоток вказівок на роль освітніх працівників та професійних нянь (4-8%) свідчить про недостатнє усвідомлення значення внесімейних факторів у вихованні, що вказує на потребу розширення розуміння виховного процесу за межами сім'ї.

2. Респонденти переважно підтримують ідею виховання дітей із здатністю критично мислити та висловлювати власну думку, навіть якщо вона відрізняється від думок батьків, що відображає схильність населення до більш демократичного виховання.

3. Домінуючою цінністю у вихованні дітей респонденти всіх вікових категорій зазначили відповідальність. В цілому переважають модерністські цінності, такі як вміння відстоювати власні інтереси, вирішувати проблеми самостійно, прагнення до успіху, ініціативність та готовність до змін. Традиційні цінності, такі як поважне відношення до інших людей, працелюбність, патріотизм, також мають достатньо значний відсоток серед відповідей. Релігійність, безкорисливість та слухняність старшим не вважаються ключовими якостями. Молодше покоління респондентів (віком 18 – 29 років) менше схильне до виховання в дітях таких цінностей, як патріотизм, безкорисливість, релігійність, слухняність по відношенню до старших, але більше зосереджене на цінностях, пов'язаних з готовністю до змін та самостійністю. Ці висновки вказують на тенденції до зміни цінностей у поколінь, зокрема зрушення у вихованні в бік підтримки більш індивідуалістичних і самостійних якостей у дітей. Також спостерігається тенденція зміни виховних практик між поколіннями з більш суворих до менш суворих.

4. Сучасні батьки схильні більше, ніж їх батьки, використовувати активні форми заохочення, такі як виконання обіцянок та забезпечення цікавого дозвілля дітей, що може відображати зміну ставлення до важливості дозвілля та розвитку різноманітних інтересів у дітей. Також зросла частка респондентів, які використовують матеріальні заохочення, як-от гроші та подарунки, відображаючи можливе підвищення матеріального добробуту або зміну цінностей. Значне зростання використання похвали як методу заохочення вказує на зміщення у вихованні в напрямку ненасильницьких підходів, де емоційна підтримка та позитивне підкріплення відіграють ключову роль. В той же час деякі способи заохочення, такі як звільнення від домашніх обов'язків та скасування покарань, не зазнали значних змін та залишаються менш популярними. В цілому, сучасні батьки виявляються більш залученими та гнучкими у виборі способів заохочення позитивної поведінки у своїх дітей, використовуючи комбінацію вербального та матеріального підкріплення.

5. Виховні бесіди є найпоширенішим методом покарання, що використовується більшістю респондентів (52%) і є популярним у всіх категоріях. Емоційний вплив (лайка, крик), який відповідно до законодавства може бути проявом психологічної форми домашнього насильства, опинився на другій сходинці за частотою застосування різних методів виховання (27%). Обмеження (позбавлення задоволень, розваг) менш поширені, проте застосовуються доволі часто (17%). Незважаючи на загальне зниження, деякі способи фізичних покарань (ляпаси, шльопання, покарання ремнем) все ще використовуються, особливо серед осіб, які перебувають у фактичному (цивільному) шлюбі. При аналізі практик застосування різних форм покарань дітей важливо пам'ятати, що йдеться про декларації в рамках опитування. Застосування фізичних покарань до дітей останніми роками розглядають, зокрема в українському інформаційному полі, як соціально несхвалювану поведінку; що дає підстави припустити, що не всі респонденти ризикнули зізнатися в застосуванні фізичного насильства. Таким чином, з урахуванням декларативного характеру відповідей, масштаби

застосування фізичних покарань до дітей (від 8 до 11%) найімовірніше в реальності ще ширші. При цьому спостерігається зниження використання фізичних способів покарання з покоління у покоління. Це може відображати зростання рівня усвідомлення негативних наслідків таких методів і переорієнтацію на ненасильницькі способи дисциплінування. Проте «нульова» толерантність до будь-яких проявів насильства ще не сформована. Обрання респондентами способів покарання не демонструє відмінності в залежності від емоційного стану батьків. Це може свідчити про те, що обрання таких способів покарання є свідомим і переважно не залежить від емоційного стану батьків.

6. Ступінь серйозності покарання залежить від характеру проступку дитини. Проступки, які викликають шкоду для здоров'я дитини або перебувають у царині правопорушень, за які передбачена адміністративна та/або кримінальна відповідальність (наприклад, вживання наркотиків, крадіжка), більшість респондентів (56%) вважає достатньо серйозними, щоб виправдати застосування жорсткого покарання, включаючи фізичний вплив. Щодо менш серйозних проступків, таких як куріння, хуліганство, небезпечна поведінка, вживання алкогольних напоїв, думки відрізняються, однак значна кількість респондентів (від 27% до 37%) також схиляється до застосування жорсткого покарання. За погану успішність у школі переважна більшість респондентів пропонує взагалі не карати або використовувати м'які покарання, такі як обмеження чи заборони. Звертає увагу, що частка осіб, які зазначили про те, що безпосередньо застосовують під час виховання дітей фізичні покарання (щонайменше 8%), значно менша від тих, хто допускає можливість їх застосування в залежності від поведінки дитини (56%). В цілому можна говорити про відсутність «нульової» толерантності до фізичних методів покарань дітей у більш ніж половини респондентів.

7. Рівень обізнаності щодо законодавства України про заборону фізичних та інших принижуючих гідність покарань дітей серед населення є різним. Третина опитаних зазначили, що досить добре обізнані, майже половина населення обізнана лише поверхово, не володіючи детальними знаннями про закон. Крім того, більше 20% респондентів чують про це законодавство вперше. Рівень обізнаності залежить від соціально-демографічних характеристик. Так, найменш обізнаними групами є жінки, особи віком 50+ та особи з неповною середньою освітою. Такі дані вказують на необхідність проведення інформаційних кампаній (з фокусом уваги на найменш обізнані групи), спрямованих на підвищення рівня обізнаності населення про важливість захисту прав дітей та наслідки фізичних та інших принижуючих гідність покарань, як для самої дитини, так і тих, хто їх застосовує.

8. Результати опитування вказують на широке переконання, що важливу роль у вихованні дітей відіграють поведінка та вчинки батьків, а також позитивне підкріплення поведінки дітей через заохочення. Більшість респондентів також визнають, що жорстоке поводження може спричинити агресивну поведінку у дітей. Водночас, існують різні думки щодо ролі батьківського авторитету та доцільності втручання зовнішніх інституцій, як от поліції, у виховання дітей. Так, 42% опитаних вважають, що «батькам видніше, що краще для дитини», з більшою часткою серед тих, хто має дітей, та осіб у віковій групі 50+ років. При цьому більшість опитаних (53%) не підтримують думку про те, що «дитина має звернутись за захистом до поліції у разі застосування до неї тілесних покарань батьками». Ці дані можуть свідчити про значну закритість сімей, небажання зовнішнього втручання з боку офіційних структур, орієнтацію на досвід батьків. Не зважаючи на те, що більшість респондентів (90%) не погоджуються з твердженням щодо неможливості ефективного виховання дітей без фізичних покарань, 6% респондентів згодні з цим твердженням. При цьому серед батьків з трьома і більше дітьми є більший відсоток (15%) тих, хто підтримує це твердження, що можливо пов'язано з більшою кількістю викликів під час виховання дітей, зокрема необхідності владнання проблем не лише у відносинах батьки – діти, а й у відносинах між дітьми.

9. Більше половини респондентів підтримують освітні ініціативи для батьків, які жорстоко поводяться з дітьми, з метою покращення батьківських навичок. Третина опитаних

вважають, що батьків слід штрафувати, з більшою часткою серед респондентів жінок, молодших респондентів та осіб з неповною середньою освітою. Дві третини респондентів вважають, що батьків потрібно зобов'язати пройти курси з виховання дітей, з більшою підтримкою серед жінок, молодих людей та осіб з повною середньою освітою. Лише 6% опитаних проти будь-яких покарань батьків, з більшою часткою серед чоловіків. Контент-аналіз додаткових відповідей показав широкий спектр думок, включаючи позбавлення батьківських прав, ув'язнення, фізичну відплату, штрафи, психологічне лікування, виховні заходи та громадські роботи. Відкриті відповіді відображають поєднання каральних і реабілітаційних підходів, вказуючи на різне розуміння ефективних способів вирішення проблеми жорстокого поводження з дітьми. Доцільним є запровадження освітніх ініціатив та психологічної підтримки для посилення потенціалу батьків з питань виховання дітей, зокрема застосування ненасильницьких методів дисциплінування.

10. 51% респондентів вважають свої знання щодо методів виховання дітей недостатніми, тоді як 43% вважають їх достатніми. Існує залежність самооцінки знань від вікових груп, освіти та статі: молоді люди та особи з вищою і повною середньою освітою переважно схильні оцінювати свої знання як недостатні, у той час як серед людей старше 50 років та респондентів з неповною середньою освітою вищий відсоток тих, хто вважає свої знання достатніми. Життєвий досвід залишається основним джерелом інформації щодо методів виховання дітей, при цьому також поширене використання сучасних джерел (спеціалізована література, відео тощо). Відносно низький відсоток звернення за консультацією до фахівців може вказувати на недостатню поінформованість про такі можливості або на нерозповсюдженість таких практик. Звертає увагу, що молодше покоління віддає більшу перевагу порадам друзів та знайомих, ніж консультаціям з фахівцями. Курси для батьків відвідує найменша кількість респондентів, що може бути обумовлено їх переважною реалізацією на оплатній основі та недостатньою поширеністю. Матеріальне становище сім'ї частково впливає на доступ до різних джерел інформації про виховання дітей: з більшим матеріальним достатком збільшується використання різноманітних джерел, зокрема таких як професійні консультації та курси для батьків. Серед відкритих відповідей респондентів фігурують такі, що пов'язані з консультаціями зі священником або використанням християнських цінностей, що підкреслює вплив релігійних норм на обрання підходів до виховання дітей.

11. На питання про те, що може покращити виховання дитини в сім'ї, більше половини респондентів (57%) вказали на доцільність організації безкоштовних консультацій з психологами та педагогами. Ця думка особливо популярна серед жінок і молодших респондентів. 40% респондентів, особливо серед осіб з вищою освітою, вважають, що буде корисним поширення інформації про виховання від професійних психологів та педагогів через медіа. Третина респондентів, з найбільшою підтримкою серед молоді, підтримує ідею організації безкоштовних курсів з виховання дітей. Кожний четвертий респондент, з більшою часткою серед молоді (33%), вважає, що будуть корисними заняття з відповідального батьківства в навчальних закладах. Також респонденти вказали і на важливість інших підходів, зокрема особистого прикладу батьків; релігійного та морального виховання; роль спорту та здорового способу життя у вихованні; необхідність відкритого діалогу між батьками та дітьми; значення матеріального достатку для виховання; психологічну підтримку та спокій і благополуччя в сім'ї. Відповіді респондентів вказують на те, що виховання дитини є комплексним завданням, яке включає широкий спектр факторів, від особистих якостей батьків до соціальних і культурних умов.

12. Виявлена гендерна асиметрія:

➤ в ієрархії якостей, які на думку респондентів слід виховувати у дітей: жінки набагато частіше називають такі якості, як вміння відстоювати свої інтереси, самостійно вирішувати свої проблеми, патріотизм, поважне відношення до інших, працелюбність;

- у виховних практиках, зокрема:
- ✓ жінки частіше, ніж чоловіки, зазначали, що їх виховання було суворим, хоча більше чоловіків, ніж жінок зазначали, що їх карали ременем;
- ✓ чоловіки частіше пропонують застосовувати ув'язнення, «тюрму» за жорстоке поводження з дітьми до батьків, жінки – психологічну підтримку та консультування;
- ✓ чоловіки частіше порівняно з жінками в якості заохочення дітей дають гроші.

В цілому дослідження демонструє гендерну асиметрію каналів заохочення / покарання: хлопчики частіше включені в татівський канал, а дівчата – в материнській. При цьому в цих каналах домінують різні ресурси заохочення / покарання: в батьківському – гроші/фізична сила, в материнському – вербальні (ласка / крик).

13. Дослідження демонструє зв'язок між освітнім рівнем сім'ї та стилем виховання:

- ✓ респонденти з неповною середньою освітою частіше відповідали, що їх виховували суворо, у порівнянні з іншими, зважаючи на що можна припустити наявність негативного впливу суворих виховних методів на мотивацію дитини до навчання;
- ✓ респондентам з неповною середньою освітою значно частіше забороняли зустрічатися з друзями, подругами, а також їх значно частіше карали ременем. І, навпроти, з респондентами з вищою освітою значно частіше проводили виховні бесіди (наставляли, переконували, повчали), можливо тому респонденти з вищою освітою і самі віддають перевагу ненасильницьким формам, таким як бесіди та наставництво;
- ✓ серед осіб з неповною середньою освітою більший відсоток тих, хто вважає що дітям не можна заперечувати батькам;
- ✓ чим вище рівень освіти, тим частіше респонденти висловлювались за те, щоб не карати дітей за погану успішність;
- ✓ респонденти з вищою освітою значно частіше звертаються за консультацією до фахівців;
- ✓ серед респондентів з вищої освіти більше осіб заперечують можливість звернення дитини за допомогою до поліції у випадку застосування до неї батьками тілесних покарань, що може бути обумовлено кращою обізнаністю з законодавством та усвідомленням наслідків реагування поліції на випадки домашнього насильства щодо дітей, серед яких в тому числі притягнення до передбаченої законодавством відповідальності.

Дослідження дає підстави для висновків, що стійкі стереотипи й установки, які допускають і виправдовують насильницькі форми виховання дітей, сьогодні серед мешканців м. Одеси поширені не досить широко, але цінності ненасильницького впливу на дітей під час виховання поділяють далеко не всі. Незважаючи на зменшення з покоління в покоління рівня застосування тілесних та інших принижуючих гідність дитини покарань, “нульова” толерантність до насильницьких методів покарань дітей не сформована у більше половини мешканців м.Одеса.

ДОДАТОК А: Основні характеристики вибіркової сукупності

Таблиця А_1. Розподіл загальної чисельності респондентів з особами_{ВКВР}* за статтю та віком (18+), 10 груп – жовтень 2023 р.

Стать	Вік, років	Респонденти та особи _{ВКВР} (N=2707; 18+), %	Частка, %
Чоловіки	18-29	275	10,2
	30-39	220	8,1
	40-49	261	9,6
	50-59	146	5,4
	60+	165	6,1
Жінки	18-29	316	11,7
	30-39	355	13,1
	40-49	330	12,2
	50-59	268	9,9
	60+	371	13,7
Разом		2707	100,0

*Особи, відібрані за критеріями відбору респондентів у ймовірнісну вибірку, які відмовилися брати участь в опитуванні.

Таблиця А_2. Розподіл респондентів (18+) за статтю та віком, 10 груп – жовтень 2023 р.

Стать	Вік, років	Респонденти (N=1000;18+)	Частка (до переважування), %	Частка (після переважування), %	Δ , %
Чоловіки	18-29	128	12,8	10,2	2,6
	30-39	84	8,4	8,1	0,3
	40-49	69	6,9	9,6	2,7*
	50-59	41	4,1	5,4	1,3
	60+	52	5,2	6,1	0,9
Жінки	18-29	142	14,2	11,7	2,5
	30-39	141	14,1	13,1	1,0
	40-49	104	10,4	12,2	1,8
	50-59	97	9,7	9,9	0,2
	60+	142	14,2	13,7	0,5
Середнє значення					1,4

*Різниця (Δ) між показниками вибірки в цій таблиці до та після переважування вибірки лише в цьому випадку значуща (хоча і не значна) з довірчою ймовірністю $P \geq 0,95$ і, відповідно, за рівня значимості $\alpha \leq 0,05$ ($-1,96 \leq Z \leq +1,96$). Во усіх інших випадках вона незначуща з тією ж довірчою ймовірністю.

Таблиця А_3. Розподіл по районах респондентів (18+) – жовтень 2023 р.

Район	Респонденти (N=1000; 18+)	Частка (до переважування), %	Частка (після переважування), %	Δ , %
Київський	240	24,0	23,8	0,2
Хаджибейський	245	24,5	25,0	0,5
Приморський	250	25,0	25,0	0,0
Пересипський	265	26,5	26,2	0,3
Середнє значення				0,3

*Різниця (Δ) між показниками вибірки до та після переважування вибірки незначуща в цій таблиці з довірчою ймовірністю $P \geq 0,95$ і, відповідно, за рівня значимості $\alpha \leq 0,05$.

**ДОДАТОК Б: Розрахунок коефіцієнтів результативності опитування за
диспозиційними кодами AAPOR для особистих інтерв'ю на вулицях¹**

Таблиця Б. 1. Розподіл інтерв'ю респондентів за статусом

Статус інтерв'ю	Кількість питань, на які отримані:		Частота, інтерв'ю	Частка, %	Разом, інтерв'ю
	Відмови*	Відповіді			
Завершені	0	40	526	52,6	947
	1	39	200	20,0	
	2	38	89	8,9	
	3	37	47	4,7	
	4	36	28	2,8	
	5	35	30	3,0	
	6	34	18	1,8	
	7	33	9	0,9	
Незавершені	8	32	7	0,7	53
	9	31	7	0,7	
	10	30	11	1,1	
	11	29	6	0,6	
	12	28	10	1,0	
	13	27	4	0,4	
	14	26	3	0,3	
	15	25	3	0,3	
	16	24	2	0,2	
Загалом			1000	100	1000

* Включаючи "важко відповісти" та відмову відповідати на окремі питання.

Відповідно до одного з найчастіше застосовуваних для визначення статусу інтерв'ю стандартів AAPOR до завершених (код 1.1) відносяться інтерв'ю, в яких отримано відповіді на понад 80%, а до незавершених (код 1.2) – у яких є відповіді від 50% до 80% питань анкети (див. The American Association for Public Opinion Research. 2016. Standard Definitions: Final Dispositions of Case Codes and Outcome Rates for Surveys. 9 th edition. AAPOR. p. 23-27, 75. URL: https://www-archive.aapor.org/AAPOR_Main/media/publications/Standard-Definitions20169theditionfinal.pdf (дата звернення 19.09.2021).

¹ Автори даного аналітичного звіту, намагаючись відповідати стандарту AAPOR щодо мінімального розкриття інформації (див. Кодекс професійної етики та практики, частина III) та враховуючи, що значна частина наших досліджень базується на даних опитувань на вулицях, розробили й використовуємо для розрахунку коефіцієнтів результативності таких опитувань систему диспозиційних кодів для масових особистих інтерв'ю на вулицях. Ця система є модифікованим і доповненим відповідно до специфіки опитувань на вулицях варіантом комплексу диспозиційних кодів AAPOR для особистого інтерв'ю за місцем проживання респондентів (The American Association for Public Opinion Research. 2016. Standard Definitions: Final Dispositions of Case Codes and Outcome Rates for Surveys. 9 th edition. AAPOR. p. 23-27, 75. URL: https://www-archive.aapor.org/AAPOR_Main/media/publications/Standard-Definitions20169theditionfinal.pdf (дата звернення 19.09.2021).

Таблиця Б_2. Розподіл відмов за диспозиційними кодами AAPOR для особистих інтерв'ю на вулицях

Коди інтерв'ю	Частота, респондентів	Частка, %	Валідний відсоток
2.112 ^a	1628	86	95
2.12 ^b	1	0,05	0,06
2.13 ^c	79	4	5
Коди відмов*			
3.90 ^d	140	7	
4.11 ^e	37	2	
4.13 ^f	8	0,4	
Загалом	1893	100	100

* Включаючи "Важко відповісти" та відмову відповідати на окремі питання.

^a Інтерв'ю осіб, відібраних у ймовірнісну вибірку, сформовану інтерв'юєрами за методикою систематичного (з кроком «через-два-третій») вибору респондентів із дорослих жителів Одеси віком 18 років і більше, які відмовились брати участь в опитуванні відразу після прослуховування короткого Вступу (Преамбули) в інтерв'ю.

^b Перервані інтерв'ю в яких отримані відповіді на менш ніж 50% анкетних питань.

^c Інтерв'ю осіб, відібраних інтерв'юєрами у ймовірнісну вибірку, сформовану за методикою систематичного (з кроком «через-два-третій») вибору респондентів із дорослих жителів Одеси, яким ці ж інтерв'юєри відмовили від участі в опитуванні, тому що вони живуть в іншому районі Одеси, ніж вказані в їх Завданнях.

^d Відсутня інформація про відповідність осіб, які відмовились брати участь в опитуванні всім основним критеріям відбору у ймовірнісну вибірку, сформовану за методикою систематичного (з кроком «через-два-третій») вибору респондентів.

^e Жителі інших населених пунктів.

^f Жителі Одеси у віці менше, ніж 18 років.

Відповідно до настійної рекомендації Ради AAPOR / (The American Association for Public Opinion Research. 2016. Standard Definitions: Final Dispositions of Case Codes and Outcome Rates for Surveys. 9 th edition. AAPOR. □ p. 7/ URL: https://www-archiv.aapor.org/AAPOR_Main/media/publications/Standard-Definitions20169theditionfinal.pdf (дата звернення 19.09.2021), ми розкриваємо усі 14 коефіцієнтів результативності даного опитування (див. Таблицю Б 3).

Таблиця Б_3. Коефіцієнти результативності опитування за диспозиційними кодами AAPOR для особистих інтерв'ю на вулицях¹

Response Rate 1	0,333
Response Rate 2	0,351
Response Rate 3	0,333
Response Rate 4	0,351
Cooperation Rate 1	0,350
Cooperation Rate 2	0,369
Cooperation Rate 3	0,350
Cooperation Rate 4	0,369
Refusal Rate 1	0,600
Refusal Rate 2	0,600
Refusal Rate 3	0,631
Contact Rate 1	0,951
Contact Rate 2	0,952
Contact Rate 3	1,000

¹ Коефіцієнти результативності опитування для проекту “Erasmus” розраховані за допомогою спеціальної програми, розробленої AAPOR (AAPOR Outcome Rate Calculator. Version 4.1, March 2020/ URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi9-cee7r6DAxUrefEDHSqtBXgQFnoECAkQAQ&url=https%3A%2F%2Faapor.org%2Fwp-content%2Fuploads%2F2022%2F11%2FResponse-Rate-Calculator-4-1-Clean-1.xlsx&usq=AOvVaw390J8VEDEDxqpm-2oH-A2&opi=89978449> (дата звернення 19.09.2021).

ДОДАТОК В: Відповіді респондентів на відкриті варіанти питань анкети¹

Додаток В_1. (Q4). Перед Вами перелік якостей, які можна виховати у дітей в сім'ї. Які з них є найбільш важливими? _ Інші:

Відповіді респондентів	стать:	вік
<i>вчити правильно оцінювати ситуацію</i>	чоловік	24
<i>сумлінність, чесність, справедливість</i>	жінка	43
<i>самостійність</i>	чоловік	18
<i>маючи цінності, не залежати від них</i>	чоловік	24
<i>фінансова грамотність</i>	жінка	51
<i>любов та взаєморозуміння в родині</i>	жінка	84
<i>вміння захищати себе</i>	жінка	68
<i>любов</i>	чоловік	20
<i>душевність</i>	чоловік	42
<i>власний приклад</i>	жінка	36
<i>віра</i>	жінка	50
<i>любов до життя</i>	жінка	74
<i>любов</i>	жінка	85
<i>любов</i>	чоловік	31
<i>людяність</i>	жінка	45
<i>доброту</i>	жінка	40
<i>вміння будувати відносини</i>	жінка	40
<i>любов</i>	жінка	59
<i>повага</i>	жінка	55
<i>чесність</i>	чоловік	37
<i>оптимізм, творчість</i>	жінка	77

¹ Респонденти відповідали звичною для них мовою, всі відповіді перекладено із збереженням змісту та стилістики.

Додаток В_2. (Q10). Чому на вашу думку батьки застосовують тілесні покарання дітей?_
Інші:

Відповіді респондентів:	стать:	вік
<i>хворі</i>	чоловік	22
<i>тупі</i>	жінка	34
<i>нереалізованості</i>	жінка	43
<i>ці методи дійсно дієві, дякую матері</i>	жінка	23
<i>не думають</i>	жінка	53
<i>невігластво</i>	чоловік	68
<i>жорсткий метод більш ефективний</i>	жінка	40
<i>не люблять своїх дітей</i>	чоловік	24
<i>рана в голові у них</i>	жінка	48
<i>є діти, яких побити не гріх</i>	чоловік	24
<i>впустили щось в дітях</i>	жінка	39
<i>на периферії не розвинуті інтелектуально, злидні</i>	чоловік	18
<i>щось не так в сім'ї</i>	жінка	45
<i>травми, наркомани</i>	жінка	73
<i>слабкість</i>	жінка	34
<i>від безвиході</i>	жінка	71
<i>не вистачає аргументації</i>	жінка	24
<i>вплив масмедіа</i>	жінка	62
<i>від п'янства</i>	чоловік	41
<i>нерви не в порядку</i>	жінка	59
<i>не подумавши</i>	чоловік	19
<i>складно стриматись</i>	жінка	63
<i>не стримуються</i>	чоловік	18
<i>немає часу пояснювати</i>	жінка	51
<i>не хочуть витратити час на бесіди</i>	чоловік	34
<i>є діти, яких треба бити</i>	жінка	73
<i>озлоблені</i>	жінка	69
<i>агресія</i>	чоловік	47
<i>хворі психічно</i>	жінка	22
<i>не можуть висловити свою думку</i>	жінка	37
<i>невмілі батьки</i>	чоловік	37
<i>слабкість та безграмотність</i>	жінка	37
<i>мають свої психологічні проблеми</i>	жінка	70
<i>психологічні проблеми мають</i>	жінка	60
<i>від власної неспроможності</i>	жінка	74
<i>хворі на голову</i>	жінка	22
<i>все на емоціях</i>	жінка	35
<i>озлоблений</i>	жінка	62
<i>дебіли недорозвинені</i>	жінка	31
<i>по неосвіченості</i>	жінка	32
<i>це буває в хвилину гніву</i>	жінка	81
<i>зрив емоцій</i>	чоловік	39
<i>від страху за дитину</i>	жінка	76
<i>від агресивності</i>	жінка	76

<i>немає мізків</i>	жінка	22
<i>батьківська педагогічна занедбаність</i>	жінка	26
<i>безпечний об'єкт, на якого виливають свою злість</i>	жінка	34
<i>дурні</i>	жінка	57
<i>психологічні внутрішні проблеми, самоствердження за рахунок дитини</i>	жінка	78
<i>вони дурні</i>	жінка	18
<i>вони хочуть від них відмовитись</i>	жінка	44
<i>зривають свою злість</i>	чоловік	72
<i>порушення психіки</i>	чоловік	69
<i>невміння стриматись</i>	жінка	30
<i>психіка</i>	жінка	21
<i>від відсутності досвіду</i>	жінка	22
<i>жили в такій країні, не було навчання батьківству</i>	жінка	48
<i>відсутність інтелекту</i>	жінка	45
<i>через незадоволення життям</i>	жінка	35
<i>злоба від життя</i>	чоловік	74
<i>невігластво</i>	чоловік	42
<i>вони самі зайшли у тупік і накопили негатив</i>	чоловік	19
<i>у голові вавка, немає підходу до дитини</i>	чоловік	18
<i>не навчилися самі тому, чого вчать</i>	жінка	73
<i>від незнання</i>	чоловік	26
<i>від безглуздя</i>	чоловік	64
<i>від характеру людини</i>	чоловік	45
<i>психічно нездорові</i>	жінка	75
<i>психи</i>	чоловік	20
<i>їх невпевненість в собі</i>	жінка	49
<i>придурки</i>	жінка	35
<i>не знайшли свого місця в житті, комплекси</i>	чоловік	44
<i>у батьків нездорова психіка та нерви</i>	жінка	78
<i>не можуть правильно донести свою думку до дитини</i>	жінка	39
<i>вони неспроможні як батьки</i>	чоловік	34
<i>вони зриваються на дітях</i>	чоловік	49
<i>психологічна незрілість</i>	чоловік	40
<i>не вистачає витримки</i>	жінка	82
<i>бо мозків мало</i>	жінка	36
<i>це самий легкий метод</i>	чоловік	28

Додаток В_3. (Q29). Яким чином, на вашу думку, слід карати батьків за жорстоке поводження з дітьми? _ Інші:

Відповіді респондентів	стать:	вік
<i>тюрма</i>	жінка	52
<i>тюрма, позбавлення батьківських прав</i>	жінка	18
<i>позбавлення прав</i>	чоловік	62
<i>психолог</i>	жінка	39
<i>позбавляти батьківських прав</i>	чоловік	22
<i>робота психолога</i>	жінка	47
<i>психолог</i>	жінка	53
<i>позбавлення прав</i>	жінка	27
<i>позбавлення батьківських прав</i>	жінка	37
<i>позбавити батьківських прав</i>	жінка	31
<i>психолог</i>	жінка	29
<i>позбавлення батьківських прав</i>	чоловік	54
<i>побити їх також, щоб вони відчували як це</i>	чоловік	36
<i>психолог</i>	чоловік	30
<i>до психолога</i>	чоловік	33
<i>судячи з тілесних і психологічних ушкоджень звертатись до органів</i>	чоловік	18
<i>позбавляти батьківських прав</i>	чоловік	45
<i>судити</i>	чоловік	50
<i>кримінальна</i>	чоловік	62
<i>позбавляти прав</i>	жінка	39
<i>самі повинні розуміти кордони</i>	жінка	43
<i>карати</i>	жінка	66
<i>покарати також жорстко</i>	жінка	70
<i>країні немає до них справи</i>	чоловік	60
<i>роз'яснювальні бесіди, їм самим потрібна допомога, знайти себе в житті допомогти</i>	чоловік	30
<i>психотерапія</i>	жінка	36
<i>жорстке покарання</i>	чоловік	31
<i>кримінальна відповідальність</i>	жінка	50
<i>каструвати</i>	жінка	37
<i>пропорційно вчиненому</i>	жінка	35
<i>до лікаря відвести, взяти на облік</i>	жінка	43
<i>позбавляти батьківських прав</i>	жінка	28
<i>всі варіанти неефективно</i>	чоловік	30
<i>адміністративна чи кримінальна відповідальність</i>	чоловік	19
<i>застосовувати заходи відповідно до законодавства</i>	жінка	61
<i>заохочувати матеріально</i>	жінка	63
<i>саджати в тюрму</i>	чоловік	30
<i>бити</i>	жінка	39

<i>позбавлення батьківських прав</i>	Чоловік	18
<i>садити на 15 діб</i>	жінка	72
<i>викликати і виховувати</i>	жінка	74
<i>з ними працювати треба</i>	жінка	63
<i>відшльопати</i>	жінка	25
<i>виховувати їх самих</i>	жінка	72
<i>по ситуації</i>	Чоловік	18
<i>також побити</i>	жінка	51
<i>відібрати дітей</i>	Чоловік	34
<i>розібратись в причинах</i>	жінка	55
<i>ставити на облік і перевіряти</i>	жінка	86
<i>забирати дітей</i>	жінка	68
<i>кримінальна відповідальність</i>	жінка	29
<i>громадські роботи</i>	жінка	67
<i>сажати</i>	Чоловік	70
<i>позбавляти батьківських прав</i>	жінка	63
<i>адмін покарання</i>	жінка	46
<i>покарати їх, як вони карають своїх дітей</i>	жінка	52
<i>позбавлення батьківських прав або волі</i>	жінка	52
<i>до психіатра</i>	жінка	56
<i>позбавляти прав</i>	жінка	32
<i>п'яниць контролювати</i>	жінка	60
<i>оприлюднити їх проступки</i>	жінка	82
<i>позбавляти батьківських прав</i>	жінка	26
<i>позбавити батьківських прав</i>	жінка	38
<i>позбавляємо прав</i>	Чоловік	19
<i>позбавляти батьківських прав</i>	Чоловік	24
<i>в тюрму</i>	Чоловік	41
<i>так само як вони крають своїх дітей</i>	жінка	40
<i>таким не довіряти дітей</i>	жінка	36
<i>судити треба</i>	жінка	75
<i>відкривати кримінальну справу та позбавляти</i>		
<i>батьківських прав</i>	жінка	67
<i>садити в тюрму</i>	жінка	22
<i>більш жорсткі методи</i>	жінка	45
<i>тюрма</i>	жінка	60
<i>виховувати батьків</i>	жінка	77
<i>треба їх карати виправними роботами</i>	жінка	40
<i>до кримінальної відповідальності</i>	жінка	28
<i>пропорційно їх покаранню</i>	Чоловік	25
<i>позбавляти батьківських прав</i>	жінка	31
<i>якщо не дієє, то позбавляти батьківських прав</i>	жінка	40
<i>щоб навчити їх правильно виховувати дітей</i>	жінка	37
<i>психолог</i>	Чоловік	26
<i>вилучити дітей</i>	жінка	30

<i>психолог</i>	жінка	39
<i>їм самим потрібна психологічна допомога</i>	жінка	30
<i>щось треба робити</i>	чоловік	39
<i>також побити батьків</i>	жінка	43
<i>виправні роботи</i>	жінка	28
<i>немає сенсу</i>	жінка	85
<i>відправити до психолога</i>	жінка	33
<i>у визначених рамках</i>	жінка	59
<i>позбавляти батьківських прав</i>	чоловік	63
<i>спілкування з соціпрацівником і потім до суду</i>	жінка	22
<i>відбирати дітей</i>	жінка	57
<i>кримінальне покарання</i>	жінка	41
<i>позбавляти прав</i>	жінка	29
<i>позбавляти будь-якої можливості мати дітей</i>	чоловік	28
<i>кримінальна відповідальність</i>	жінка	22
<i>відправити до психолога</i>	жінка	52
<i>можливо, посадити на 15 діб</i>	жінка	77
<i>кримінальна відповідальність</i>	жінка	44
<i>пройти курс психолога</i>	чоловік	34
<i>курси по психології</i>	жінка	47
<i>позбавити прав</i>	жінка	59
<i>позбавляти батьківських прав</i>	жінка	53
<i>немає сенсу</i>	жінка	40
<i>жорстко покарати</i>	жінка	47
<i>вилучати дітей</i>	чоловік	39
<i>доти роботу над собою</i>	жінка	24
<i>позбавити батьківських прав</i>	чоловік	28
<i>забирати дітей</i>	жінка	30
<i>позбавляти прав</i>	чоловік	42
<i>забирати дітей</i>	жінка	48
<i>посадити</i>	жінка	43
<i>бити батьків</i>	чоловік	48
<i>позбавляти батьківських прав</i>	жінка	51
<i>в тюрму</i>	чоловік	30
<i>робота з психологом</i>	жінка	19
<i>вбивати</i>	чоловік	39
<i>позбавлення прав</i>	чоловік	23
<i>позбавляти дитини</i>	жінка	37
<i>їх дубасити</i>	жінка	36
<i>сажати в тюрму</i>	жінка	41
<i>поставити на облік та садити</i>	жінка	32
<i>кримінальне переслідування</i>	чоловік	42
<i>позбавляти дітей</i>	жінка	55
<i>забирати дітей</i>	жінка	18
<i>відібрати право на виховання дітей</i>	жінка	21

<i>тюрма</i>	жінка	28
<i>побити у відповідь</i>	жінка	27
<i>держава повинна слідкувати</i>	жінка	57
<i>відлупцювати</i>	жінка	66
<i>робота з психологом</i>	жінка	62
<i>кримінальна відповідальність</i>	чоловік	23
<i>кримінальна відповідальність</i>	чоловік	47
<i>як з дитиною, так і з батьками чинити</i>	чоловік	45
<i>штраф і в подальшому строк</i>	жінка	41
<i>відправляти до фахівців</i>	жінка	50
<i>тюрма</i>	жінка	34
<i>дворазове застосування зрозуміти сутність і</i>		
<i>домогтися довіри</i>	чоловік	42
<i>позбавляти прав</i>	жінка	39
<i>позбавляти прав</i>	жінка	43
<i>забрати дітей</i>	чоловік	27
<i>релігія ідти до бога</i>	чоловік	33
<i>садити</i>	жінка	37
<i>вбити їх</i>	жінка	34
<i>тимчасово вилучати дітей</i>	жінка	30
<i>садити в тюрму на рік</i>	чоловік	39
<i>позбавляти батьківських прав</i>	жінка	84
<i>в тюрму</i>	чоловік	21
<i>бесіди</i>	жінка	69
<i>виховна робота, а також</i>		
<i>соціальна служба</i>	жінка	30
<i>позбавлення батьківських праа</i>	жінка	57
<i>згідно чинного законодавства</i>	чоловік	46
<i>соціальна робота</i>	жінка	27
<i>соціально важливі роботи</i>	жінка	42
<i>кримінальна відповідальність</i>	жінка	34
<i>садити</i>	чоловік	39
<i>попередити і позбавити батьківських прав</i>	чоловік	29
<i>розстріляти</i>	чоловік	45

Додаток В_4. (Q31). З яких джерел Ви зазвичай отримуєте інформацію про виховання дітей? _Інші:

Відповіді респондентів:	стать:	вік
<i>від дружини</i>	чоловік	33
<i>своя думка</i>	чоловік	53
<i>логіка та людське ставлення</i>	жінка	28
<i>я психолог</i>	жінка	49
<i>інтернет, соцмережі</i>	жінка	19
<i>інтуїція</i>	чоловік	27
<i>з власного життєвого досвіду</i>	чоловік	22
<i>відвікую церков</i>	чоловік	25
<i>з власного життєвого досвіду</i>	жінка	52
<i>говорити з дитиною постійно</i>	чоловік	75
<i>вчилась на педагога</i>	жінка	32
<i>семінари, вебінари, тренінги</i>	жінка	76
<i>зараз не отримую</i>	чоловік	62
<i>власни роздуми</i>	жінка	26
<i>поки не цікавлюсь</i>	чоловік	75
<i>свій життєвий досвід</i>	жінка	65
<i>свій життєвий досвід</i>	жінка	42
<i>була вихователем в дитячому садку</i>	жінка	44
<i>інтуїтивно</i>	жінка	50
<i>інтуїтивно</i>	жінка	35
<i>нічого не було</i>	жінка	35
<i>порада священослужителя</i>	чоловік	87
<i>святе писання</i>	жінка	59
<i>християнські цінності</i>	жінка	62
<i>школа, зібрання</i>	жінка	27
<i>вища освіта</i>	жінка	48
<i>мама консультує</i>	жінка	52

Додаток В_5. (Q32). Що покращить виховання дитини в сім'ях? _ Інше:

Відповіді респондентів:	стать:	вік
<i>приклади батьків</i>	жінка	52
<i>треба займатися спортом як батькам, так і дітям, також якщо люди мають достаток то вони не зриваються на дітях</i>	жінка	47
<i>гуртки</i>	жінка	55
<i>розмова з батьками буде більш ефективною</i>	жінка	45
<i>дати заробити батькам</i>	чоловік	24
<i>хто хоче, той знайде спосіб</i>	чоловік	74
<i>психолог</i>	чоловік	59
<i>стимули для дітей в школі, як була піонерія</i>	жінка	43
<i>у батьків немає часу на все це</i>	жінка	45
<i>бачити, до чого дитина має нахили, і дати їй зайнятися цим, навчити цьому</i>	жінка	73
<i>психологічна стійкість</i>	чоловік	25
<i>коли дитину хочуть усвідомлено</i>	жінка	35
<i>виховувати в школі</i>	чоловік	19
<i>релігійне виховання, особиста відповідальність за долю дитини, любов до дітей</i>	чоловік	24
<i>спокій та благополуччя в родині</i>	жінка	71
<i>власний приклад</i>	жінка	24
<i>любов</i>	жінка	34
<i>контакт тісний з дітьми, вникати в життя дитини, любити</i>	чоловік	27
<i>зацікавлювати дітей чимось</i>	жінка	42
<i>загальна обстановка в родині, в школі і суспільстві</i>	жінка	62
<i>говорити з дітьми</i>	чоловік	41
<i>психолог</i>	жінка	73
<i>з дітьми треба рішати, ставити їх на вірну путь</i>	жінка	25
<i>самим вирішувати проблеми і мирно шукати рішення</i>	жінка	72
<i>прагнення до читання</i>	чоловік	18
<i>дайте людям спокійно жити і вони самі розберуться, в здоровому суспільстві здорові діти</i>	жінка	51
<i>любов</i>	жінка	74
<i>батьків забезпечити матеріально і роботою</i>	чоловік	49
<i>не пропустити перший момент виховання і слідкувати, щоб не потрапила в погану компанію</i>	жінка	68
<i>побут, поведінка самих батьків і дітей, матеріальний достаток</i>	жінка	86
<i>матеріальне забезпечення</i>	жінка	28
<i>особистий приклад</i>	жінка	67
<i>турбота, любов, ласка</i>	чоловік	26
<i>турбота держави про ці сім'ї, жорстка поведінка соцслужб</i>	жінка	52
<i>самі повинні розуміти</i>	жінка	56
<i>курси з психології і дослуховуватись до думки дитини</i>	жінка	32

<i>життя щоб стало краще у людей</i>	жінка	73
<i>психолог</i>	жінка	60
<i>вчити етиці в школі</i>	чоловік	27
<i>повага в сім'ї</i>	чоловік	39
<i>спочатку батьків треба виховувати</i>	жінка	40
<i>любов, ласка, доброта</i>	жінка	36
<i>власний приклад</i>	жінка	40
<i>гуртки безкоштовні для дітей, як було раніше</i>	чоловік	52
<i>психолог</i>	жінка	30
<i>запитувати близьких</i>	жінка	43
<i>любов до дитини</i>	чоловік	34
<i>правильний підхід батьків</i>	чоловік	48
<i>любов</i>	жінка	50
<i>все у сукупності</i>	жінка	34
<i>нічого не допоможе</i>	жінка	42
<i>мав нормальну родину</i>	жінка	22
<i>зайняти дитину безкоштовними заняттями</i>	чоловік	22
<i>курс обов'язковий</i>	жінка	84
<i>дозвілля, створити більше секцій для дітей</i>	чоловік	72
<i>дітей зайняти, щоб були «при справі»</i>	жінка	40
<i>якісне дозвілля разом з батьками</i>	чоловік	49
<i>релігія</i>	чоловік	31
<i>самоосвіта</i>	жінка	21
<i>турбота держави про дітей, безкоштовні гуртки</i>	чоловік	61
<i>особистий приклад</i>	жінка	30
<i>зобов'язати проходити такі курси</i>	жінка	49
<i>наставання миру</i>	жінка	21
<i>приклад і розмова</i>	жінка	21
<i>любити дітей, головне бажання батьків дізнаватись нове</i>	жінка	52
<i>спілкування з дітьми</i>	чоловік	59
<i>максимально не заважати дітям жити, а лише корекція</i>	чоловік	42
<i>пошук дитини самої, зрозуміти до чого є нахил</i>	жінка	73
<i>читання книг</i>	чоловік	48
<i>повернути секції для дітей безкоштовні, як в радянські часи</i>	жінка	40
<i>тільки із родини брати</i>	чоловік	61
<i>допомога держави, контроль і гроші</i>	чоловік	37
<i>нічого</i>	жінка	24
<i>фінансове благополуччя</i>	чоловік	45
<i>взаєморозуміння в родині</i>	жінка	75
<i>відносини між батьками і дітьми</i>	чоловік	37
<i>розуміння дитини</i>	жінка	50
<i>особисті заняття з психологом</i>	жінка	35
<i>читати Біблію, вчити по Біблії</i>	жінка	40
<i>церков, віра в Бога</i>	чоловік	87
<i>вести до Бога сім'ї, лише так</i>	жінка	59

<i>нічого не пройде, дати заробити</i>	жінка	35
<i>традиції в сім'ях</i>	чоловік	44
<i>створити нормальні умови для життя батькам</i>	жінка	70
<i>любов, турбота і приклад батьків</i>	жінка	78
<i>знайти правильний підхід</i>	жінка	63
<i>бесіда, повага, власним прикладом показувати</i>	жінка	55
<i>щоб в сім'ї був лад і взаєморозуміння</i>	жінка	82
<i>тиша під час сну</i>	чоловік	20
<i>загальний гарантійний стан родини</i>	чоловік	46
<i>фінансове забезпечення</i>	жінка	36
<i>виховання в релігії</i>	чоловік	28
<i>обговорення проблем</i>	чоловік	32
<i>гарний рівень життя в країні</i>	жінка	24
<i>індивідуально для кожної дитини</i>	жінка	47

Додаток Г. Анкета опитування

Проект ERASMUS+

Район
Код інтерв'юера – контрольні

Опитувальна ділянка

Кількість респондентів

ПРОВОДИТЬСЯ ОПИТУВАННЯ ДОРΟΣЛИХ ЖИТЕЛІВ ОДЕСИ ПРО МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ. УЧАСТЬ В НЬОМУ ДАСТЬ ВАМ МОЖЛИВІСТЬ ВИРАЗИТИ СВОЮ ТОЧКУ ЗОРУ З ЦЬОГО ПИТАННЯ. ЧАСУ ЦЕ ЗАЙМЕ У ВАС НЕБАГАТО.

- надає згоду на опитування → **A1**
- відмовляється від участі в опитуванні → **D1. Стат'я відмовника від опитування фіксує не запитуючи: 1. Чоловік 2. Жінка → D2. Скільки Вам виповнилося років? _____ якщо вік названо – зафіксуйте його, якщо ні → код 99 → кінець інтерв'ю**
- говорить, що він(а) мешканець ІНШОГО НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ → **код 4.11 → D1. Стат'я відмовника від опитування фіксує не запитуючи: 1. Чоловік 2. Жінка → D2. Скільки Вам виповнилося років? _____ якщо вік названо – зафіксуйте його, якщо ні → код 99 → кінець інтерв'ю.**

A1. Скажіть, будь-ласка, скільки років Ви живете в Одесі? _____ років

97) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ!) Важко відповісти

A2. У якому РАЙОНІ міста Ви живете?

- 1) Київському
 - 2) Хаджибейському (Малиновському)
 - 3) Приморському,
 - 4) Пересипському (Суворовському)
- Якщо респондент(ка) назве **ТОЙ РАЙОН**, що маєте у Завданні → **D1.**
 - Якщо респондент(ка) назве **НЕ ТОЙ РАЙОН**, що у Вашому Завданні, зафіксуйте **код 2.13 → кінець інтерв'ю**

D1. Стат'я респондента (відповідний код зазначається не запитуючи):

- 1) Чоловіча
- 2) Жіноча

D2. Скільки Вам вже виповнилося років? _____ повних років

Якщо менше 18-ти років → **код 4.13 → кінець інтерв'ю**

D3. Ваша освіта: (ОДНА ВІДПОВІДЬ)

- 1) Неповна середня (закінчили 7 - 9 кл. загальноосвітньої школи, гімназії)
- 2) Повна середня (закінчили 10 - 11 кл. загальноосвітньої школи, гімназії)
- 3) Середня спеціальна (закінчили технікум, училище, коледж...)
- 4) Вища (закінчили інститут, університет, академію) / Незакінчена вища

D4. Ваш сімейний стан: (ОДНА ВІДПОВІДЬ)

- 1) Не одружений/не одружений
- 2) Перебуваю в зареєстрованому шлюбі
- 3) Перебуваю у фактичному (цивільному), незареєстрованому шлюбі
- 4) Розлучений (розлучена) офіційно
- 5) Розійшовся (розійшлася), хоча офіційно не розлучений (-а)
- 6) Вдівець (вдова)
- 7) Інше (ЗАПИСАТИ) _____

97) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ!) Важко відповісти

99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Немає відповіді на запитання

D5. Чи є у Вас діти? Якщо так, то скільки? ОДНА ВІДПОВІДЬ

1.Є (ЗАПИШІТЬ ЧИСЛО ДІТЕЙ) _____ дітей

2. Ні – зафіксуйте 0 (нуль) дітей

D6. Яке матеріальне становище вашої сім'ї?

1) Не вистачає навіть на найнеобхідніші продукти харчування

2) На їжу, здебільшого, грошей вистачає, але купівля одягу або взуття створює для нас серйозні труднощі

3) На поточні витрати грошей достатньо. Але для купівлі дорогих товарів тривалого користування (холодильника, телевізора тощо), наших заощаджень не вистачає

4) Купівля товарів тривалого користування не викликає у нас труднощів. Однак, придбання нової автомашини, квартири, дорога туристична поїздка нам поки що не доступні

5) Нині ми можемо практично ні в чому собі не відмовляти

97) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти

Q1. Які почуття Ви найчастіше відчуваєте, думаючи про своє нинішнє життя? (МОЖЛИВО КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

1) Байдужість

2) Безвихідь, пригніченість

3) Натхнення, прилив сил

4) Гнів, обурення

5) Гордість

6) Інтерес

7) Надію

8) Образу

9) Прикрість

10) Радість

11) Розгубленість

12) Страх

13) Тривогу, занепокоєння,

14) Задоволення

15) Інші (запишіть) _____

16) Жодних почуттів із цього приводу не відчуваю

97) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти

99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Відмова відповідати на запитання

Давайте тепер поговоримо про виховання дітей

Більшість запитань анкети стосуються всіх людей, як тих, що мають, так і тих, що не мають дітей.

Q2. Як Ви вважаєте, хто головним чином має виховувати дітей? (МОЖНА ВИБРАТИ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

1) Бабусі з дідусями

2) Батько

3) Викладачі професійних закладів освіти

4) Вчителі шкіл

5) Мати

6) Професійні няні, вихователі дошкільних закладів

7) Інші (хто саме – ЗАПИШІТЬ) _____

97) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти

99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Відмова відповідати на запитання

Q3. Як Ви вважаєте, у принципі можна чи не можна дозволяти дітям сперечатися з батьками, заперечувати їм, висловлюючи власну думку?

- 1) Можна 2) Не можна 97) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти

Q4. Перед Вами перелік якостей, які можна виховати у дітей в сім'ї. Які з них є найбільш важливими? (МОЖНА ВИБРАТИ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

- 1) Безкорисливість
- 2) Відповідальність
- 3) Вміння відстоювати свої інтереси
- 4) Вміння самостійно вирішувати свої проблеми
- 5) Готовність до змін, ініціативність
- 6) Незалежність в думках та поведінці
- 7) Патріотизм
- 8) Поважне відношення до інших людей
- 9) Прагнення до успіху
- 10) Працелюбність
- 11) Релігійність
- 12) Слухняність по відношенню до старших
- 13) Інші (ЗАПИШИТЬ) _____
- 97) НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти
- 99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Відмова відповідати на запитання

Q5. Як Ви вважаєте, особисто Вас виховували суворо чи несуворо?

- 1) Скоріше суворо 2) Скоріше несуворо 97) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти

Q6. Як батьки (або ті, хто Вас виховував) заохочували в дитинстві Ваші успіхи, гарну поведінку? (МОЖНА ВИБРАТИ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

- 1) Виконували обіцянки
- 2) Давали гроші на кишенькові витрати
- 3) Забезпечували цікаве дозвілля
- 4) Звільняли від виконання домашніх обов'язків або роботи по господарству
- 5) Робили подарунки, покупки
- 6) Розповідали про мої успіхи знайомим
- 7) Скасовували покарання
- 8) Похвалою
- 9) Нічим з перерахованого
- 10) Іншим чином (ЗАПИШИТЬ) _____
- 97) НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти
- 99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Відмова відповідати на запитання

Q7. Скажіть, будь ласка, у якій формі Вас карали в дитинстві? (МОЖНА ВИБРАТИ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

- 1) Давали ляпаси, запотиличники, шльопали по сідницям
- 2) Забороняли зустрічатися з друзями, подругами
- 3) Забороняли, позбавляли задоволень і розваг, гаджетів
- 4) Карали ременем
- 5) Лаяли, соромили, кричали
- 6) Не розмовляли зі мною
- 7) Проводили виховні бесіди (наставляли, переконували, повчали)
- 8) Позбавляли грошей для кишенькових витрат
- 9) Ставили в кут

- 10) Нічим з перерахованого
- 11) Інше (ЗАПИШИТЬ)
- 97) НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти
- 99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Відмова відповідати на запитання

Q8. А як Ви зазвичай заохочуєте своїх дітей за успіхи, гарну поведінку? (МОЖНА ВИБРАТИ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

- 1) Виконую обіцянки
- 2) Даю гроші
- 3) Забезпечую цікаве дозвілля
- 4) Звільняю від виконання домашніх обов'язків або роботи по господарству
- 5) Роблю подарунки, покупки
- 6) Розповідаю про їхні успіхи знайомим, пишу про це в соцмережах
- 7) Скасовую покарання
- 8) Хвалю
- 9) Нічим з перерахованого
- 10) Іншим чином (ЗАПИШИТЬ)
- 97) НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти
- 99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Відмова відповідати на запитання

Q9. Чи караєте Ви своїх дітей? Якщо так, то в якій формі Ви зазвичай караєте дітей? (МОЖНА ВИБРАТИ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

- 1) Даю ляпаси, запотиличники, шльопаю по сідницям
- 2) Забороняю зустрічатися з друзями, подругами
- 3) Забороняю, позбавляю задоволень і розваг, гаджетів
- 4) Караю ременем
- 5) Лаю, соромлю, кричу
- 6) Не розмовляю з ним (нею)
- 7) Проводжу виховні бесіди (наставляю, переконую, повчаю)
- 8) Позбавляю грошей для кишенькових витрат
- 9) Ставлю у кут
- 10) Нічого з перерахованого
- 11) Інше (ЗАПИШИТЬ)
- 12) Не караю
- 97) НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти
- 99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Відмова відповідати на запитання

Q10. Чому на вашу думку батьки застосовують тілесні покарання дітей?

- 1) вони не знають інших методів підтримання дисципліни дітей
- 2) від втоми та безсилля
- 3) тому, що їх такими методами виховували
- 3) вважають ці методи дієвими
- 4) інше (ЗАПИСАТИ) _____
- 97) НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти
- 99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Відмова відповідати на запитання

Я зараз перелічу деякі "проступки" дітей, які зазвичай викликають несхвалення дорослих. Щодо кожного проступку скажіть, будь ласка, чи повинен він спричинити за собою: (1) – "жорстоке" покарання (аж до фізичного), (2) – відносно "м'яке покарання" (догана, позбавлення прогулянки чи користування гаджетами) чи його (3) – можна залишити без покарання взагалі? 97 (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти

Q11	Погана успішність у школі	1	2	3	97
-----	---------------------------	---	---	---	----

Q12	Порушення дисципліни і прогули в школі	1	2	3	97
Q13	Грубість по відношенню до батьків або інших старших членів сім'ї	1	2	3	97
Q14	Куріння	1	2	3	97
Q15	Вживання алкогольних напоїв	1	2	3	97
Q16	Вживання наркотиків	1	2	3	97
Q17	Хуліганство в громадському місці, бійка	1	2	3	97
Q18	Крадіжка	1	2	3	97
Q19	Небезпечна поведінка (напр., на залізниці, будівництві, у метро, на дахах тощо)	1	2	3	97
Q20	Обман вчителів, старших членів сім'ї	1	2	3	97
Q21	Неслухняність, невиконання вимог батьків та інших членів сім'ї в побуті	1	2	3	97

Скажіть, будь ласка, чи згодні ви не згодні з такими судженнями?

1 – згоден(на), 2 – не згоден(на) 97 (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти

Q22	Виховують дитину не слова, а вчинки	1	2	97
Q23	Якщо діти поведуться добре, батьки повинні їх заохочувати	1	2	97
Q24	Діти до яких застосовують жорсткі методи покарання, частіше проявляють агресію до більш слабших за себе	1	2	97
Q25	Батькам видніше, що краще для дитини	1	2	97
Q26	Виховання дітей в сім'ї НЕ може бути ефективним без фізичного покарання	1	2	97
Q27	Якщо батьки застосовують до дитини тілесні покарання, вона має звернутись за захистом до поліції.	1	2	97

Q28. Чи Вам відомо, що в Україні існує законодавство, яке забороняє фізичні покарання дітей, а також покарання, які принижують гідність дитини?

1) Вперше про це чую

2) Відомо, але сам(а) я детально з ним незнайомий(а)

3) Я досить добре його знаю

97) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти

99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Відмова відповісти на запитання

Q29. Яким чином, на вашу думку, слід карати батьків за жорстоке поводження з дітьми? (МОЖНА ВИБРАТИ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

1) штрафувати їх

2) зобов'язати пройти курси щодо виховання дітей

3) я проти покарань, батьки мають право обирати методи виховання дітей на власний розсуд

4) Інше (ІНТЕРВ'ЮЕР - ЗАПИШИТЬ, ЩО САМЕ: _____)

97) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти

Q30. Чи вважаєте Ви свої знання про виховання дітей достатніми?

1) Так 2) Ні

97 (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) важко відповісти

Q31. З яких джерел Ви зазвичай отримуєте інформацію про виховання дітей? (МОЖНА ВИБРАТИ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

- 1) Читаю спеціальну літературу з педагогіки та психології
- 2) Слухаю передачі, дивлюся відео
- 3) Із життєвого досвіду (як виховували мене, так виховую і я)
- 4) Консультуюся з фахівцями (педагогами, психологами)
- 5) Раджуся з друзями, знайомими, у яких є діти
- 6) Відвідую курси для батьків
- 7) З інших(ЗАПИШИТЬ): _____
- 97) НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти
- 99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Відмова відповідати на запитання

Q32. Що покращить виховання дитини в сім'ях?

(МОЖНА ВИБРАТИ КІЛЬКА ВІДПОВІДЕЙ)

- 1) Заняття з відповідального батьківства в навчальних закладах
- 2) Організація безкоштовних курси для батьків з виховання дітей
- 3) Поширення інформації від професійних психологів і педагогів в медіа
- 4) Організація безкоштовних консультацій з фахівцями (психологами, педагогами) для батьків, які мають проблеми з дітьми
- 5) Інше (ІНТЕРВ'ЮЕР – ЗАПИШИТЬ, ЩО САМЕ): _____
- 97) НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Важко відповісти
- 99) (НЕ ЗАЧИТУВАТИ) Відмова відповідати на запитання

ДЯКУЄМО ЗА УЧАСТЬ В ОПИТУВАННІ!